

6-5 Ջրամբարի պլանը

6-5-1 Ջրամբարի մասշտաբի համեմատական վերլուծություն

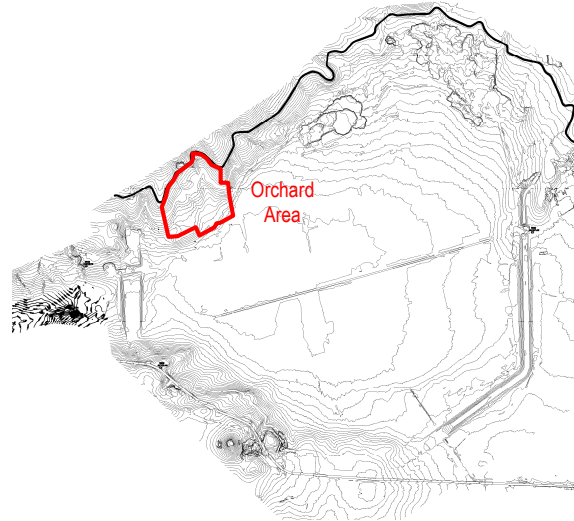
(1) Մասնավոր այգեգործական տարածքների շրջակայքի կառույցների հատակագիծը

Ջրամբարի հյուսիսային լանջն ունի բարձր ջրանցիկություն, և անհրաժեշտ է հակաինֆիլտրացիոն հնարավորությամբ լանջի պաշտպանություն՝ ջրի թողքի ծավալը նվազեցնելու համար:

Հյուսիսային լանջի արևմտյան եզրին կա այգեգործական տարածք, որի մի հատվածը պետք է ծածկվի պաշտպանիչ շերտով: Քանի որ դա մասնավոր տարածք է, ապա անհրաժեշտ է որոշակի փոխհատուցում անել սեփականատիրոջը:

Մյուս կողմից, կարելի է երկարեցնել Պատվար 1-ը լանջի հիմքի երկայնքով որպես անթափանց կառուցվածք՝ լանջի պաշտպանության փոխարեն: Այդ դեպքում այգեգործական տարածքն ազատ կլինի որևէ կառույցից, և փոխհատուցման կարիք չի լինի: Ինչևէ, պատվարի կառուցման համար լրացուցիչ ծախսեր են անհրաժեշտ:

Ուստի, երկու (2) թիրախային պլանի համեմատական ֆինանսական վերլուծությունը բերված է Աղյուսակ 6-5-1.1.

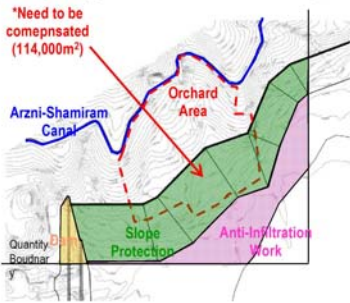
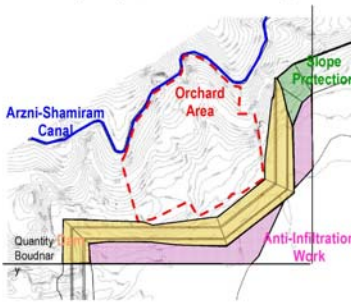
Նկար 6-5-1.1 Այգեգործական տարածքի տեղադրությունը

Աղյուսակ 6-5-1.1 Այգեգործական տարածքի համեմատական պլանների ուրվագիծ

Նկարագիր		Պլան A	Պլան B
Թողքի վերահսկման կառուցվածք		Լանջի պաշտպանություն հակաինֆիլտրացիոն հնարավորությամբ	Լանջի հիմքի վրա կառուցված պատվար
Այգեգործական տարածքների փոխհատուցում		✓	
Շինարարական ծախսեր	Լանջի պաշտպանություն	✓	
	Պատվար		✓

Համեմատական վերլուծության արդյունքները բերված են Աղյուսակ 6-5-1.2-ում, և ելնելով ֆինանսական առավելությունից՝ ընտրվել է պլան A-ն:

Աղյուսակ 6-5-1.2 Այգեգործական տարածքի համեմատական հետազոտության արդյունքները

		Plan A (Compensation area is Maximum)				Plan B (Compensation area is Nil)							
Outline													
Compensation fee		Area/Volume (m²/m³)		Unit Cost (USD)		Sub Total (USD)		Area/Volume (m²/m³)		Unit Cost (USD)		Sub Total (USD)	
		Tree loss		114,000 m² x 0.18 =		20,520		0 m² x 0.18 =		0		0	
		Land loss		114,000 m² x 0.60 =		68,400		0 m² x 0.60 =		0		0	
Construction Cost	Slope Protection	Small Dike		10,000 m³ x 33.14 =		331,400		990 m³ x 33.14 =		32,809			
		Slope protection		314,000 m² x 14.31 =		4,493,340		27,000 m² x 14.31 =		386,370			
		Anti Infiltration Work		154,000 m² x 14.31 =		2,203,740		170,000 m² x 14.31 =		2,432,700			
	Dam	Core		59,000 m³ x 4.56 =		269,040		375,000 m³ x 4.56 =		1,710,000			
		Filter		5,700 m³ x 11.52 =		65,664		31,000 m³ x 11.52 =		357,120			
		Surface Protection		7,700 m³ x 33.14 =		255,178		57,000 m³ x 33.14 =		1,888,980			
		Sand-and-Gravel		130,000 m³ x 4.91 =		638,300		919,000 m³ x 4.91 =		4,512,290			
		Sand-and-Gravel (Dam Crest)		1,500 m³ x 4.91 =		7,365		7,900 m³ x 4.91 =		38,789			
		Scoria (Dam Crest)		240 m³ x 4.91 =		1,178		1,300 m³ x 4.91 =		6,383			
		Counter Weight		7,100 m³ x 3.83 =		27,193		49,095 m³ x 3.83 =		188,032			
	Stripping		14,000 m³ x 3.98 =		55,720		87,000 m³ x 3.98 =		346,260				
		Direct Construction Cost				8,348,118				11,899,733			
		Indirect Cost (111% of Direct Cost)				9,266,411				13,208,704			
		Sub Total				17,614,529				25,108,437			
Total		(USD)				17,703,449				25,108,437			
		(Million USD)				17.7				25.1			

(2) Կառուցվածքների դասավորությունը՝ շինարարական ծախսերը նվազեցնելու նկատառումով

Ջրամբարի ստորին հատվածի մի մասը, հյուսիսային և հարավային լանջերն ունեն բարձր ջրաթափանցություն, և դրանց վրա անհրաժեշտ է իրականացնել հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքներ: Դրանց ընդհանուր մակերեսը բավական մեծ է, և հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքները ընդհանուր շինարարական ծախսերում զգալի կշիռ ունեն:

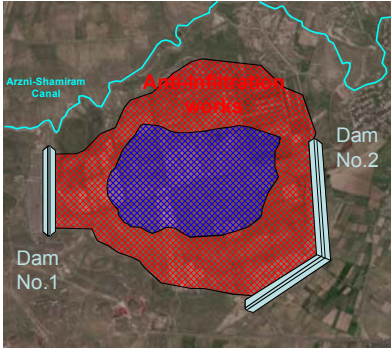
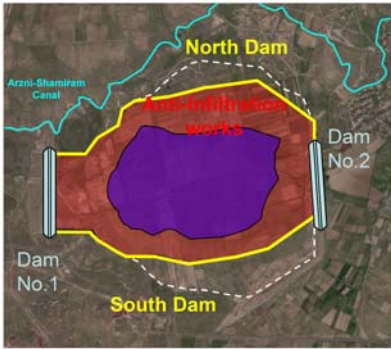
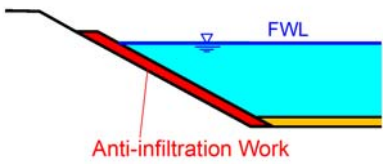
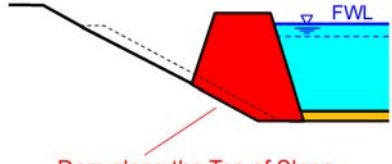
Ուստի, ի հավելումն հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքների կառուցվածքի տնտեսական վերլուծության, պետք է քննվի նաև կառույցի հատակագիծը՝ հակաինֆիլտրացիոն մակերեսը փոքրացնելու նպատակով:

Առավել պարզ տարբերակը դա թիրախային տարածքի պատումն է հակաինֆիլտրացիոն շերտով:

Մյուս կողմից, կարելի է փորձել կառուցել պատվարներ լանջի հիմքի երկայնքով: Այս դեպքում լանջի և ջրամբարի հատակի մի մասի վրա հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքների կարիք չի լինի: Ինչևէ, կառաջանա՞ն լրացուցիչ շինարարության ծախսեր, պատվարի ծախս: Բացի այդ, քանի որ ջրամբարի մակերեսը կնեղանա, ապա ԼՁՄ /լիքը ջրի մակարդակը/ պետք է բարձրացնել՝ պահելու համար անհրաժեշտ տարողություն, ուստի և պատվարի բարձրությունը կավելանա:

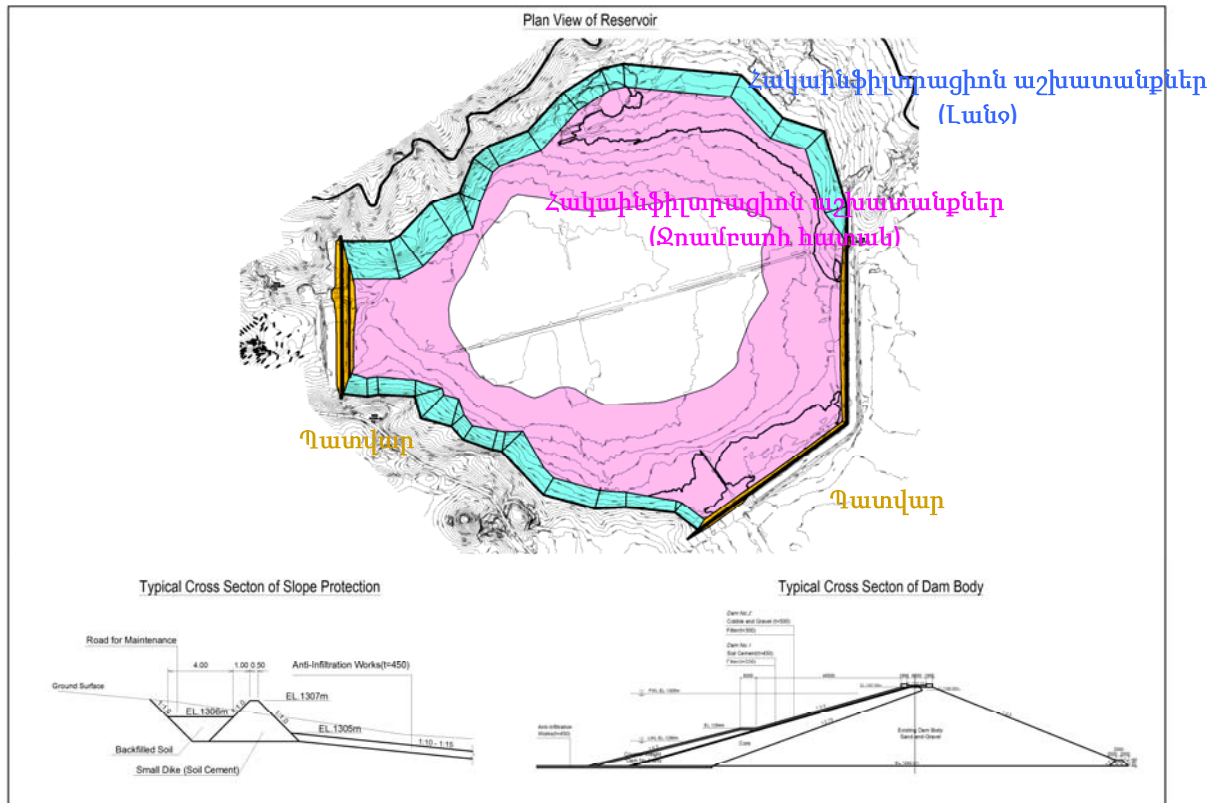
Ուստի, ստորև ներկայացված է երկու պլանների (2) համեմատական տնտեսական վերլուծությունը՝ Աղյուսակ 6-5-1.3-ում:

Աղյուսակ 6-5-1.3 Հակահիփոթրացիոն մակերեսի նվազեցման պլանների համեմատության նկարագիր

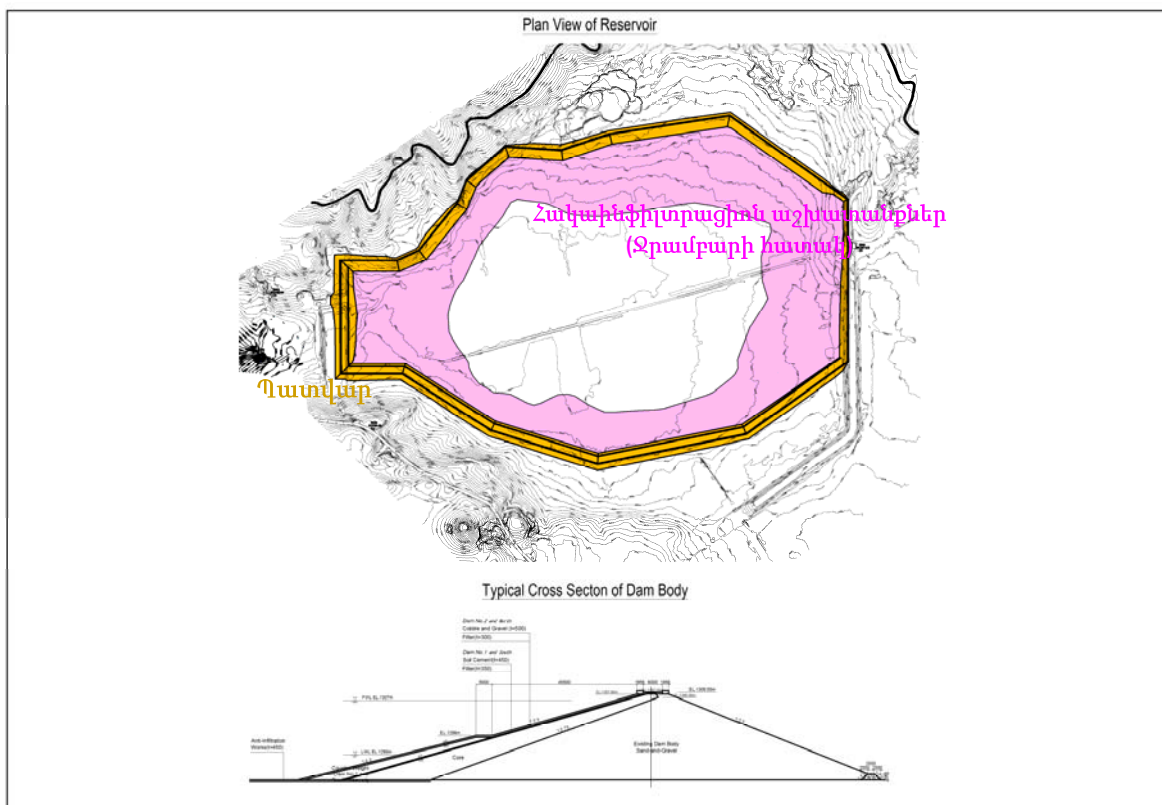
		Պլան A	Պլան B
Նկարագիր	Հատակագիծ		
	Լանջի մակերեսի ջրի արտահոսքի վերահսկման կառուցվածք		
ԼՁՄ		Ցածր	Բարձր
Պատվարի բարձրություն		Ցածր	Բարձր
Հակահիփոթրացիոն աշխատանքների մակերես	Հյուսիսային լանջ	Մեծ	—
	Հարավային լանջ	Մեծ	—
	Ջրամբարի հատակ	Մեծ	Ավելի փոքր, քան պլան A-ում
Լանջի ստորոտի երկայնքով պատվարների կառուցման համար անհրաժեշտ ծախս		—	Բարձր
Այլ		Պատվարի մարմնի նյութը վերցված է ջրամբարի տարածքից	Պատվարի մարմնի նյութը վերցված է ջրամբարի տարածքից և դրանից դուրս *Ջրամբարի տարածքից ներս եղած նյութը բավարար չէ

Նկար 6-5-1.2-ը և 6-5-1.3-ը ցույց են տալիս պլանը և յուրաքանչյուր պլանի լայնական կտրվածքը, իսկ համեմատական վերլուծության արդյունքները բերված են Աղյուսակ 6-5-1.4-ում:

Տնտեսական առավելություններից ելնելով՝ վերջնականորեն ընտրվել է պլան A-ն:

Նկար 6-5-1.2 Պլան և լայնական կտրվածքի քարտեզ (Պլան-Ա)

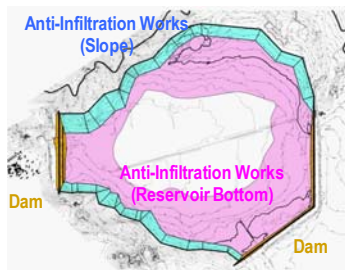
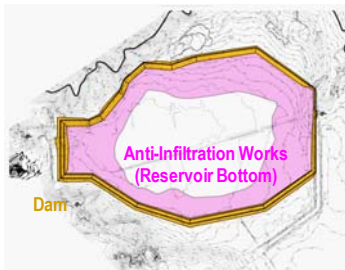

Նկար 6-5-1.3 Պլան և լայնական կտրվածքի քարտեզ (Պլան-Բ)

Աղյուսակ 6-5-1.4 Հակահնփխտրացիոն աշխատանքների նվազեցման նպատակով համեմատական վերլուծության

արդյունքները

				Plan A 900ha				Plan B 600ha					
Outline													
Reservoir Properties	Reservoir Capacity			94 MCM				Same as on the left					
	LWL			EL. 1290m				Same as on the left					
	FWL			EL. 1305m				EL. 1307m					
	Dam Height			25.55m				27.55m					
Reservoir Area				7.96km ²				5.42km ²					
Direct Construction Cost	Items			Quantity		Unit Cost (USD)	=	Amount (USD)	Quantity		Unit Cost (USD)	=	Amount (USD)
	No.1	Filling	Core	281,000	m ³ x	4.56	=	1,281,360	295,000	m ³ x	4.56	=	1,345,200
			Filter	25,000	m ³ x	11.52	=	288,000	24,000	m ³ x	12.12	=	290,880
			Slope protection (Soil Cement)	36,000	m ³ x	33.14	=	1,193,040	35,000	m ³ x	33.86	=	1,185,100
			Sand-and-Gravel	528,000	m ³ x	4.91	=	2,592,480	596,000	m ³ x	5.56	=	3,313,760
			Sand-and-Gravel (Dam Crest)	5,200	m ³ x	4.91	=	25,532	3,700	m ³ x	5.56	=	20,572
			Scoria (Dam Crest)	850	m ³ x	4.91	=	4,174	620	m ³ x	5.56	=	3,447
			Counter Weight	47,000	m ³ x	3.83	=	180,010	59,000	m ³ x	3.83	=	225,970
		Stripping	47,000	m ³ x	3.98	=	187,060	43,000	m ³ x	3.98	=	171,140	
		Sub-Total			5,751,656				6,556,069				
		No.2	Filling	Core	247,000	m ³ x	4.56	=	1,126,320	153,000	m ³ x	4.56	=
	Filter			26,000	m ³ x	11.52	=	299,520	14,000	m ³ x	12.12	=	169,680
	Slope protection (Cobble and Gravel)			43,000	m ³ x	4.74	=	203,820	24,000	m ³ x	5.39	=	129,360
	Sand-and-Gravel			62,000	m ³ x	4.91	=	304,420	50,000	m ³ x	5.56	=	278,000
	Sand-and-Gravel (Dam Crest)			14,000	m ³ x	4.91	=	68,740	5,000	m ³ x	5.56	=	27,800
	Scoria (Dam Crest)			2,000	m ³ x	4.91	=	9,820	830	m ³ x	5.56	=	4,615
	Stripping		40,000	m ³ x	3.98	=	159,200	23,000	m ³ x	3.98	=	91,540	
	Sub-Total			2,171,840				1,398,675					
	North	Filling	Core						561,000	m ³ x	4.56	=	2,558,160
			Filter						54,000	m ³ x	12.12	=	654,480
			Slope protection (Cobble and Gravel)						90,000	m ³ x	5.39	=	485,100
			Sand-and-Gravel						1,166,000	m ³ x	5.56	=	6,482,960
			Sand-and-Gravel (Dam Crest)						18,000	m ³ x	5.56	=	100,080
			Scoria (Dam Crest)						3,000	m ³ x	5.56	=	16,680
		Stripping	107,000						m ³ x	3.98	=	425,860	
		Sub-Total			10,723,320								
	South	Filling	Core						1,009,000	m ³ x	4.56	=	4,601,040
			Filter						91,000	m ³ x	12.12	=	1,102,920
			Slope protection (Soil Cement)						130,000	m ³ x	33.86	=	4,401,800
			Sand-and-Gravel						2,758,000	m ³ x	5.56	=	15,334,480
			Sand-and-Gravel (Dam Crest)						17,000	m ³ x	5.56	=	94,520
			Scoria (Dam Crest)						2,800	m ³ x	5.56	=	15,568
			Counter Weight						129,000	m ³ x	3.83	=	494,070
		Stripping	190,000						m ³ x	3.98	=	756,200	
		Sub-Total			26,800,598								
	Anti-infiltration works	North Slope	Small dike (Soil Cement)	37,000	m ³ x	33.14	=	1,226,180					
			Slope Protection with anti-infiltration capacity	807,000	m ² x	14.31	=	11,548,170					
			Sub-Total			12,774,350							
		South Slope	Small dike (Soil Cement)	22,000	m ³ x	33.14	=	729,080					
			Slope Protection with anti-infiltration capacity	354,000	m ² x	14.31	=	5,065,740					
			Sub-Total			5,794,820							
	Reservoir Bottom			4,282,000	m ² x	14.31	=	61,275,420	3,101,000	m ² x	14.31	=	44,375,310
Total			(USD)			87,768,086			89,853,972				
			(Million USD)			87.8			89.9				

6-5-2 Ջրամբարից արտահոսքի ինտենսիվության հաշվարկ

Եղվարդի ջրամբարն ընդարձակ հարթ ավազանով ջրամբար է, որը կառուցված է հիմնականում հրաբխային ապարներից և նստվածքներից կազմված հիմքի վրա: Քանի որ հիմքը հիմնականում ջրաթափանց է, իսկ գրունտային ջրի մակարդակը շատ ցածր, ակնհայտ է, որ ջրամբարի հատակին պետք է տեղադրվի հակաինֆիլտրացիոն շերտ ջրի արտահոսքը նվազեցնելու համար: Հետևաբար, շերտի արդյունավետությունը հասկանալու համար արտահոսքի ինտենսիվությունը հաշվարկվել է ջրամբարի հատակագծի այլընտրանքային դեպքերի և հակաինֆիլտրացիոն շերտով ծածկման աստիճանի համար:

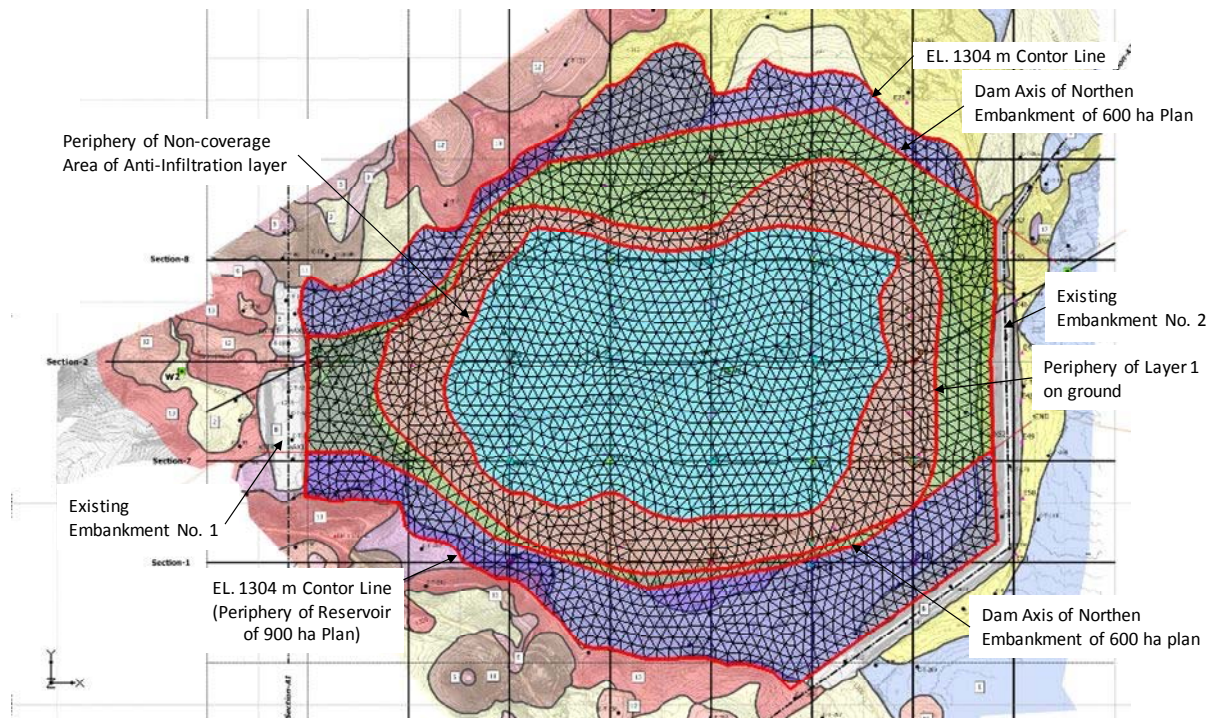
(1) Մեթոդ

Կիրառվում է երկու մեթոդ՝ “2-D հասարակ մեթոդը” և “3-D ՎՏՄ մեթոդը”: Հաշվարկը այլընտրանքային բոլոր դեպքերի համար իրականացվել է 2-D մեթոդով: 3-D մեթոդը կիրառվել է միայն հիմնական դեպքերի համար հոսքի եռաչափ վիճակի մասին եզրակացնելու համար:

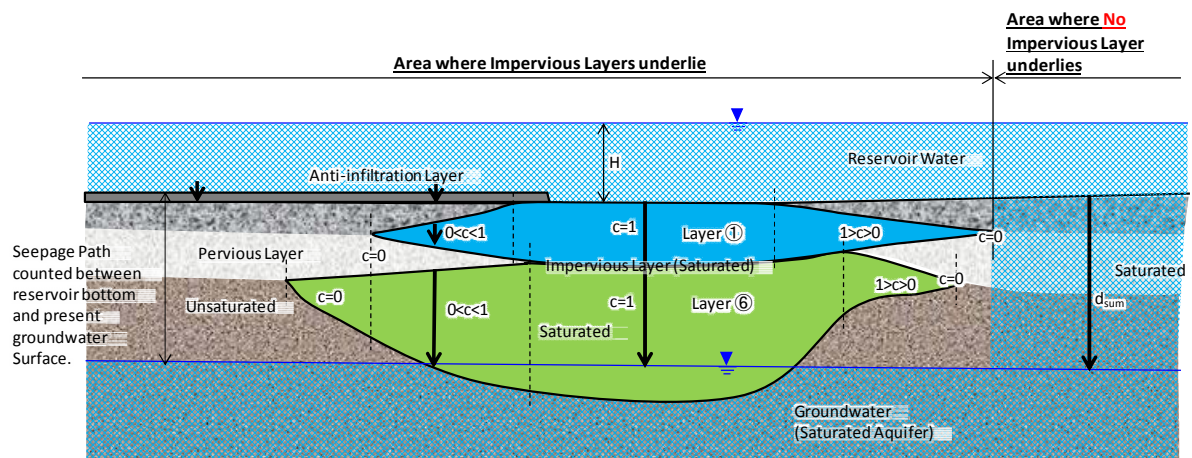
ա) 2-D հասարակ մեթոդ

Հաշվի առնելով հիդրոերկրաբանական պայմանները և Ջրամբարի ընդարձակությունը՝ հիդրավիկորեն ակնհայտ է, որ ջրամբարի ջուրը հիմնականում ներթափանցում և հոսում է ցած խորը տեղակայված գրունտային ջրի մարմինին գրեթե ուղղահայաց: Հետևաբար, զգալի սխալ չի լինի, եթե մենք հաշվի առնենք միայն ուղղաձիգ հոսքը արտահոսքի ինտենսիվությունը հաշվարկելու համար: “2-D հասարակ մեթոդը” Դարսիի օրենքի վրա հիմնված նմանատիպ մեթոդներից է, որը հիմնականում նույնն է, ինչն օգտագործվել է Խոբիրդային տարիներին (1985թ.) մանրամասն նախագծման ժամանակ:

Նախ և առաջ, Ջրամբարի տարածքը բաժանվել է մոտ 60մ լայնությամբ և բարձրությամբ եռանկյունների, ինչպես ցույց է տրված Նկար 6-5-2.1-ում (Տարածքն ընդգրկող եռանկյունների նմանատիպ համակարգը կոչվում է “ԱԵՑ – Անկանոն եռանկյունային ցանց”): Ապա, ուղղաձիգ ինֆիլտրացիայի ինտենսիվությունը հաշվարկվել է յուրաքանչյուր եռանկյունում երկրաբանական շերտերի միջին հզորություններով, ուղղաձիգ ջրաթափանցելիության նրանց բնորոշ գործակիցներով, ջրամբարի ջրի խորությամբ և եռանկյան տարածքով: Ջրամբարից ընդհանուր ինֆիլտրացիան (արտահոսքը) հաշվարկվել է՝ իրար գումարելով բոլոր եռանկյունների արժեքները:

Նկար 6-5-2.1 ԱՅՑ ջրամբարից ինֆիլտրացիայի ինտենսիվության հաշվարկի համար

Նկար 6-5-2.2 Միենատիկ պատկեր ինֆիլտրացիայի ինտենսիվության հաշվարկի բանաձևի հետ կապված ենթադրությունը բացատրելու համար

Հաշվարկի բանաձևը հետևյալն է՝

$$Q_{total} = \sum_{i=1}^n Q_i$$

$$Q_i = q_i A_i$$

որտեղ Q_{total} : ջրամբարից ինֆիլտրացիայի ընդհանուր ինտենսիվությունն է

Q_i : տարրում ինֆիլտրացիայի ինտենսիվությունն է

A_i : տարրի տարածքն է

q_i : տարրում ինֆիլտրացիայի հատուկ գործակիցն է (ինտենսիվությունը միավոր տարածքում)

n : տարրերի թիվն է

$$q_i = k_{ave} \frac{H + d_{sum}}{d_{sum}}$$

որտեղ **k_{ave}** : տարրի ներքո շերտերի ուղղաձիգ ջրաթափանցելիության միջին գործակիցն է

(Միջին հարմոնիկ՝ կշռված շերտի հզորությամբ)

d_{sum} : տարրի ներքո շերտերի ընդհանուր միջին հզորությունն է

H : տարրում ջրի միջին խորությունն է

$$k_{ave} = \frac{\sum c_i d_i}{\sum \frac{c_i d_i}{k_i}} \quad d_{sum} = \sum c_i d_i$$

որտեղ **k_i** : ջրհագեցած շերտի ուղղաձիգ ջրաթափանցելիության գործակիցն է

d_i : շերտի հզորությունն է

c_i : շերտի հզորության նվազեցման գործակիցն է (տես Նկար 6-5-2.2)

Ֆիլտրացիայի ուղին հաշվվում է ջրամբարի հատակի և գրունտային ջրի առկա մակերևույթի միջև:

Հաշվարկի համար ընտրված թիրախային շերտերը հետևյալն են.

Տարածք, որի հիմքում ընկած են անջրանցիկ շերտերը

- Հաշվի է առնվել ֆիլտրացիայի ուղին միայն անջրանցիկ շերտերի միջով (Շերտ 1, Շերտ 6 և հակաինֆիլտրացիոն շերտ):
- Անտեսվել է ֆիլտրացիայի ուղին ջրանցիկ շերտերի միջով՝ ենթադրելով, որ նրանցում տեղի է ունենում հորիզոնական կամ չհագեցած հոսք:
- Եթե անջրանցիկ շերտի վրա գտնվում է ջրանցիկ շերտ, անջրանցիկ շերտի հզորության վրա տարածվում է 0–1 նվազեցման գործակիցը, ինչպես ցույց է տրված Նկար 6-5-2.2-ում՝ ենթադրելով, որ ջուրը մասամբ դուրս է հոսում հորիզոնական ուղղությամբ:

Տարածք, որի հիմքում գոյություն չունի անջրանցիկ շերտ

- Հաշվի է առնվել ֆիլտրացիայի ուղին բոլոր շերտերի միջով՝ ենթադրելով, որ տեղի է ունենում ջրհագեցած հոսք:

Այն տարածքում, որտեղ անջրանցիկ շերտը բարակ է, ինֆիլտրացիայի ինտենսիվությունը, երբ հաշվի է առնվում միայն անջրանցիկ շերտը, կարող է գերազանցել այն ինտենսիվությանը, երբ հաշվի են առնվում բոլոր շերտերը: Տվյալ դեպքում ընդունվում է վերջին արժեքը, քանի որ դա նշանակում է, որ տեղի է ունենում ջրհագեցած հոսք շերտերի միջով:

բ) 3-D ՎՏՄ մեթոդ

3-D ՎՏՄ մեթոդը հագեցած և չհագեցած ստորգետնյա հոսքի եռաչափ վերլուծությունն է վերջավոր տարրերի մեթոդի օգնությամբ: Այն արտահայտում է գրունտային ջրի հոսքը Դարսիի օրենքի վրա հիմնված հաշվարկային բանաձևով ջրհագեցած գոտու և, այսպես կոչված, Ռիչարդսի բանաձևով՝ չհագեցած գոտու համար: Կայուն վիճակի համար

բանաձևը հետևյալն է.

$$\nabla \cdot (K \cdot \nabla h) = 0$$

որտեղ: h = լրիվ ճնշումն է (ճնշման իրական բարձրությունը՝ գումարած հիդրոստատիկ ճնշման բարձրությունը)

K = հիդրավլիկ հաղորդականությունն է (ջրաթափանցելիության գործակից)

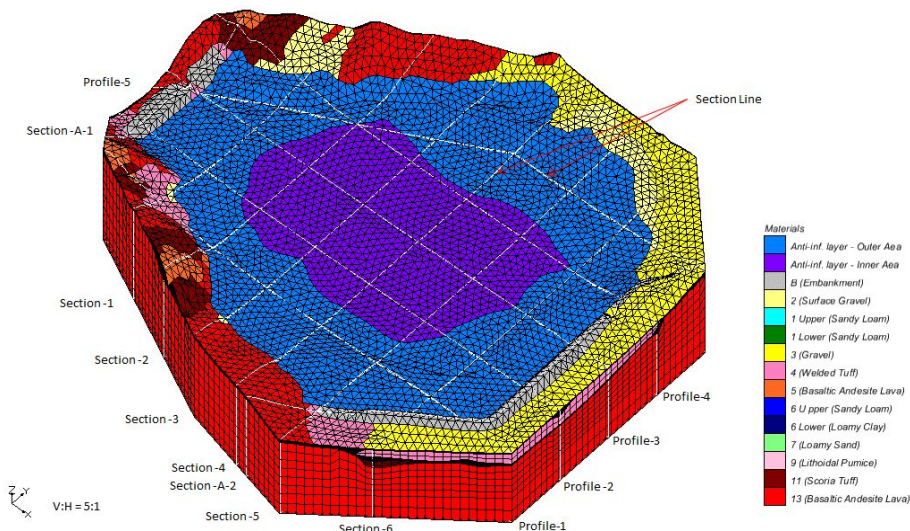
$$K = K_{sat} \cdot k_r$$

K_{sat} = հիդրավլիկ հաղորդականությունն է ջրհագեցած վիճակում

k_r = հարաբերական ջրաթափանցելիությունն է (=1 ջրհագեցած գոտում; >0 և <1 չհագեցած գոտում)

Չհագեցած գոտում կիրառվում է նաև Դարսիի օրենքը, սակայն ջրաթափանցելիության գործակիցը բազմապատկվում է 0-1 տիրույթից ավելի մեծ հարաբերական ջրաթափանցելիությամբ, որն առնչվում է շերտում ջրապարունակությանը կամ ներծծման բարձրությանը: Հաշվարկի համար օգտագործված կառավարող ծրագիրը “DTRANS-3D” է, որը մշակվել է Օկայամայի համալսարանից պրոֆեսոր Մ. Նիշիգակիի, Միցուբիշի Մաթերիալ Կո ՍՊԸ-ի և Դիա Քոնսալթնթ Կո. ՍՊԸ-ի կողմից:

Նկար 6-5-2.3-ում պատկերված է ՎՏՄ ցանցը հաշվարկի համար: Այն բաղկացած է պրիզմայի տարրերից, որոնք ջրամբարի տարածքում արտամղվել են նույն ԱԵՑ-ից, որն օգտագործվել է 2-D հասարակ մեթոդի համար:

Նկար 6-5-2.3 3-D ցանց, որն օգտագործվել է ինֆիլտրացիայի ինտենսիվության 3-D ՎՏՄ մեթոդով հաշվարկի համար

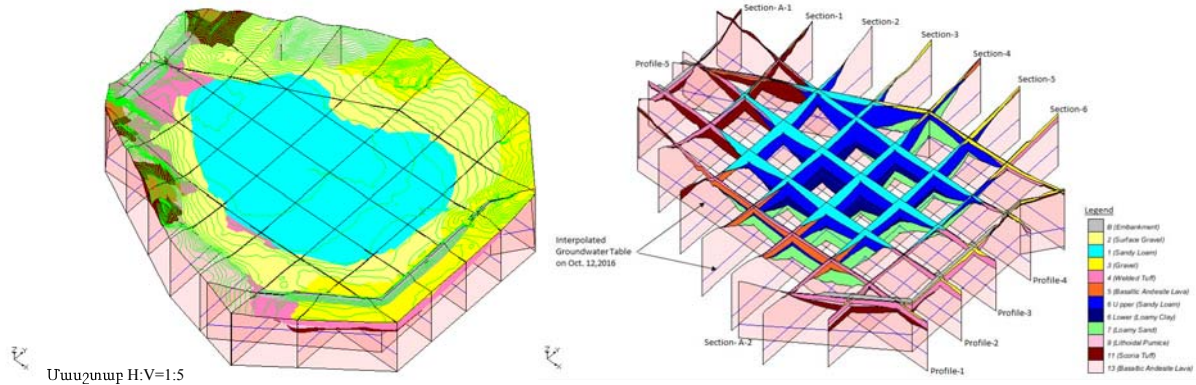
(2) Հիմնական պայմաններ

Բարձրության նիշը

ԱԵՑ բարձրության նիշը ինտերպոլացվել է հանույթային տեղագրական քարտեզի հորիզոնականների հետ:

Երկրաբանական շերտերի սահմանների բարձրացում

Երկրաբանական շերտերի սահմանների բարձրացումները ինտերպոլացվել են ներկայում և անցյալում կատարված երկրաբանական հետազոտությունների արդյունքների հիման վրա պատրաստված երկրաբանական քարտեզից և կտրվածքներից: Նկար 6-5-2.4-ում ցույց է տրված երկրաբանության 3-D մոդելը, որը մշակվել է արտահոսքի հաշվարկի մեջ օգտագործված շերտերի սահմանների բարձրացման միջոցով:

Նկար 6-5-2.4 Երկրաբանության 3-D մոդել, որը մշակվել է արտահոսքի հաշվարկի մեջ կիրառված սահմանների բարձրացումների միջոցով

Երկրաբանական շերտերի ջրաթափանցելիության գործակիցը

Տեղում իրականացված ջրաթափանցելիության թեստերից ստացված արժեքների երկրաչափական միջինն օգտագործվում է յուրաքանչյուր շերտի համար, ինչպես ցույց է տրված Աղյուսակ 6-5-2.1-ում: Շերտ 1-ի կիրառված ուղղաձիգ ջրաթափանցելիության գործակիցը կազմում է 4.3×10^{-4} սմ/վ վերին 10մ համար և 8.3×10^{-6} սմ/վ՝ ստորինի համար: Շերտ 6-ի կիրառված ուղղաձիգ ջրաթափանցելիության գործակիցը կազմում է 7.5×10^{-6} սմ/վ վերին մասի համար, որն օգտագործվում է նաև ստորին հատվածի համար՝ ելնելով ապահովության նկատառումներից:

Աղյուսակ 6-5-2.1 Երկրաբանական շերտերի ջրաթափանցելիության միջին գործակիցը

Անջրանցիկ շերտ															
Շերտ No.		Հիմնական լիթոլոգիան	Թեստի անցկացման վայրը	2015թ. ՁԱՀԳ կողմից իրականացված թեստ						1985թ. Մարտյանան նախազմման Ժամանակ իրականացված թեստ					
				Տվյալ լեւերի No.	Ուղղաձիգ Թվային	Երկրաչափական միջին	Տվյալ լեւերի No.	Ուղղաձիգ Թվային	Երկրաչափական միջին	Տվյալ լեւերի No.	Ուղղաձիգ Թվային	Երկրաչափական միջին	Տվյալ լեւերի No.	Ուղղաձիգ Թվային	Երկրաչափական միջին
ՄԻ 1985	ՁԱՀԳ 2015														
①	①	Ավազակավ/Գավակավ	Հետախուզանք	20	5.1E-04	4.3E-04	20	1.6E-03	1.2E-03	28	3.1E-04	2.1E-04	-	-	-
			Հորատանց	46	1.6E-05	8.3E-06	41	1.0E-04	4.9E-05	-	-	-	6	1.7E-05	9.7E-06
			Բլոկ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	34	2.0E-04	7.1E-05
⑥	⑥	Ավազակավ/Գավակավ	Հորատանք	57	4.5E-05	7.5E-06	50	2.9E-04	3.2E-05	-	-	-	6	1.2E-05	1.1E-05
	⑥	Ստորին Սանո կավահազ	Հորատանք	6	3.1E-06	1.3E-06	5	1.3E-05	2.8E-06	-	-	-	-	-	-

Ջրանցիկ շերտ															
Շերտ No.			Թեստի անցկացման վայրը	2015թ. ՃՄՀԳ կողմից իրականացված թեստ						1985թ. Մանրաբանսն նախագծման ժամանակ					
				Տվյալներ ի No.	Ուղղաձիգ		Տվյալներ ի No.	Շրջիզոնական		Տվյալներ ի No.	Ուղղաձիգ		Տվյալներ ի No.	Շրջիզոնական	
ՄԻԹ 1985	ՃՄՀԳ 2015				Թվաբանական միջին	Երկրայա փական միջին		Թվաբանական միջին	Երկրայա փական միջին		Թվաբանական միջին	Երկրայա փական միջին		Թվաբանական միջին	Երկրայա փական միջին
2a	2	Կոպիճ	Հորատանց	6	4.2E-05	1.7E-05	7	9.2E-04	6.9E-04	-	4	1.6E-03	1.3E-03		
3	3	Կոպիճ	Հորատանց	-	-	-	-	-	-	-	19	5.0E-03	1.5E-03		
4	4	Եռակցած սու.ֆ	Հորատանց	13	1.2E-04	1.7E-05	12	5.4E-04	2.3E-04	-	60	4.7E-03	8.9E-04		
5	5	Լավա	Հորատանց	5	1.1E-05	4.2E-06	4	2.7E-04	2.2E-04	-	14	8.0E-03	5.4E-04		
7	7	Ավազ, ավազակավ	Հորատանց	-	-	-	-	-	-	-	23	3.1E-03	1.4E-03		
8		Գավաթակ/կավախող	Հորատանց	12	2.6E-04	3.1E-05	7	5.4E-05	4.6E-05	-	5	3.2E-04	-		
9	9	Լիթոլոլային պեճգա	Հորատանց	-	-	-	-	-	-	-	5	4.4E-04	2.1E-04		
10	10	Եռակցած սու.ֆ	Հորատանց	-	-	-	-	-	-	-	5	4.7E-03	-		
11	11	Խարամային սու.ֆ	Հորատանց	-	-	-	-	-	-	-	64	1.6E-02	1.4E-03		
13	13	Լավա	Հորատանց	-	-	-	-	-	-	-	53	9.8E-03	3.9E-03		
15		Լավա	Հորատանց	21	2.0E-05	6.9E-06	15	3.2E-04	2.0E-04	-	21	2.8E-03	2.0E-03		

注) Միջինը կշռվում է թեստի ինտերվալով:

Մոխրագույն շերտերը հորաբխային էֆուզիվներ են: Մոկորաբար միակցված կամ ծակոտկեն:

Գեղին գույնով նշված արժեքները օգտագործվում են արտահանոքի ներկայիս հաշվարկի մեջ:

Կանաչ գույնով նշված արժեքները կիրառվում են որպես հորիզոնական ջրաթափանցելիություն 3-D ՎՏՄ մեթոդով:

Կարևոր դույնով նշված արժեքները օգտագործվել են 1985թ. Մանրամասն Նահագրման մեջ արտահոսքի հաշվարկում:

Գրունտային ջրերի մակարդակ

Գրունտային ջրերի մակարդակը ինտերպոլացվել է 2016թ հոկտեմբերի 12-ին մոնիթորինգի հորերում կատարված դիտարկման տվյալներից: Մա օգտագործվել է որպես ֆիլտրացիայի ուղու ստորին սահման 2-D հասարակ մեթոդով հաշվարկի համար և որպես ճնշման ֆիքսված սահման կողային մակերևույթի ջրհագեցած մասի վրա 3-D ՎՏՄ մոդելավորման համար:

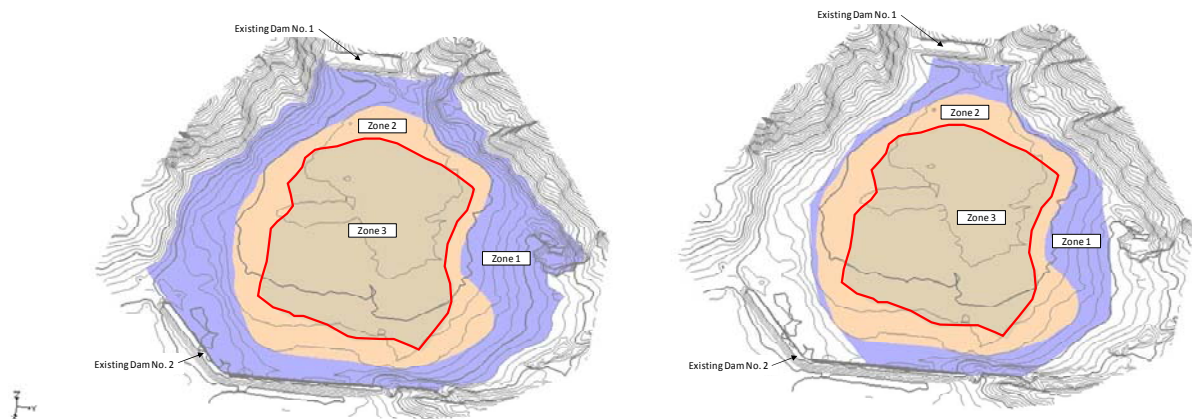
(3) Հաշվարկի դեպքեր

Նկար 6-5-2.5-ում ցույց է տրված հաշվարկի դեպքերի տարածքային մասշտաբը: Ջրամբարի հատակագծի համար ենթադրվել են 900 հա և 600 հա պլաններ: Հակաինֆիլտրացիոն շերտով ծածկման աստիճանի տեսանկյունից ենթադրվում են ամբողջությամբ և մասամբ ծածկման դեպքեր: Մասամբ ծածկման դեպքը չի ծածկում Նկար 6-5-2.6-ում ցույց տրված ջրամբարի կենտրոնական մասը, որը բնորոշվում է հետևյալ պայմաններով.

- Շերտ 1-ի հզորությունը 15մ-ից մեծ է:
- Շերտ 1-ի և 6-ի միավորված հզորությունը 30մ-ից մեծ է:
- Գետնի վրա շերտ 1-ի սահմանից հեռավորությունը 100մ-ից ավել է:

Հակաֆիլտրացիոն շերտի անջրանցիկությունը կազմում է $k=1.0 \times 10^{-7}$ սմ/վ և $t=0.2$ մ, կամ համարժեք: Որպես 94 միլիոն խորանարդ մետր տարողությանը համապատասխանող ջրամբարի լիքը ջրի մակարդակ՝ 900 հա պլանի համար կիրառվում է EL. 1304.51, իսկ 600 հա պլանի համար EL. 1306.93, որոնք հաշվարկվել են ԱԵՑ միջոցով:

Նշում. Շերտ 1-ի և 6-ի ջրաթափանցելիության միջին գործակիցը կազմում է մոտավորապես $k=1.0 \times 10^{-5}$ կամ պակաս: $k=1.0 \times 10^{-5}$ սմ/վ և $t=20$ մ շերտն ունի նույն անջրանցիկությունն, ինչ ենթադրվող հակաֆիլտրացիոն շերտը, եթե շերտի հիմքի հիդրավլիկ ճնշումը նույն է: Քանի որ շերտ 1-ի վերին մոտ 10մ կունենա ավելի մեծ ջրաթափանցելիություն, ունակությունը ձեռք բերելու համար կպահանջվի առնվազն 30մ հզորություն:

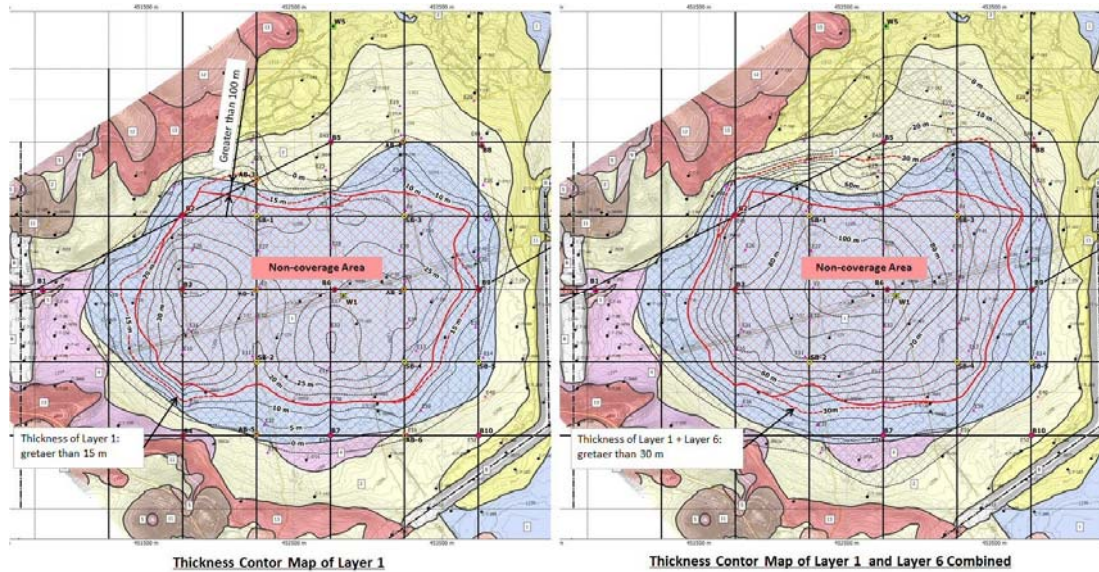
900 հա պլան

600 հա պլան

Նշում. Շերտ 1-ը (ավազակավր) արտահայտվում է գետնի մակերևույթի վրա 2-րդ և 3-րդ գոտիներում: Հակաինֆիլտրացիոն շերտի մասամբ ծածկման դեպքը չի ծածկում 3-րդ գոտին (263 հա):

Նկար 6-5-2.5 Հաշվարկի դեպքերի տարածքային մասշտաբը

Նկար 6-5-2.6 Հակաֆիլտրացիոն շերտով չծածկվող տարածքի պատկերը

(4) Արտահոսքի հաշվարկված ինտենսիվությունը

Աղյուսակ 6-5-2.2-ում բերված է ջրամբարից արտահոսքի հաշվարկված ինտենսիվությունը այլընտրանքային դեպքերի համար: Արտահոսքի ինտենսիվությունը կազմում է մոտ 43,000 - 53,000 մ³/օր լիքը ջրի մակարդակի դեպքում և միջինը 29,000 - 35,000 մ³/օր ստանդարտ տարվա ոռոգման ժամանակահատվածում: Արժեքն, ինքնին, մի քիչ մեծ է, բայց, հավանաբար, զգալի ազդեցություն չի ունենա ջրամբարի աշխատանքի վրա, քանի որ հարաբերակցությունը ջրամբարի ամբողջական տարողության՝ 94 միլիոն խորանարդ մետրի նկատմամբ մոտ կամ ավելի փոքր է 0.05%/օր-ից, որը հանդիսանում է ճապոնական ուղեցույց ջրամբարի շինարարության համար:

Ջրամբարի ջրի կորուստն ավելի մեծ է 900 հա պլանի դեպքում՝ համեմատած 600 հա պլանի հետ, բայց տարբերությունը մեծ չէ: Տարբերությունը նաև մեծ չէ հակաֆիլտրացիոն շերտով ամբողջությամբ կամ մասամբ ծածկման դեպքերի միջև: Հետևաբար, ջրամբարի կենտրոնական մասը, որտեղ հիմքում հավանաբար գտնվում են անջրանցիկ շերտերը, կարող է չծածկվել հակաֆիլտրացիոն շերտով՝ հաշվի առնելով տնտեսական արդյունավետությունը:

Աղյուսակ 6-5-2.2 Ջրամբարից արտահոսքի հաշվարկված ինտենսիվությունը

Ջրամբարի հատակագիծ	Հակաֆիլտրացիոն շերտով ծածկույթ	Բնֆիլտրացիայի ինտենսիվությունը 94 միլիոն խորանարդ մետրի դեպքում			Բնֆիլտրացիայի միջին ինտենսիվությունը ստանդարտ տարվա ոռոգման ժամանակահատվածում		
		Ծավալը (մ ³ /օր)	Հարաբե րակցու թյունը	Հարաբերակ ցությունը 94 մլն մ ³ նկատմամբ (%/օր)	Ծավալը (մ ³ /օր)	Հարաբե րակցու թյունը	Հարաբերակց ությունը 94 մլն մ ³ նկատմամբ (%/օր)
900 հա	Ամբողջությամբ	45,900	100%	0.049	29,599	100%	0.031
	Մասամբ	52,196	114%	0.056	34,614	117%	0.037
600 հա	Ամբողջությամբ	43,190	94%	0.046	28,809	97%	0.031
	Մասամբ	49,712	108%	0.053	33,908	115%	0.036

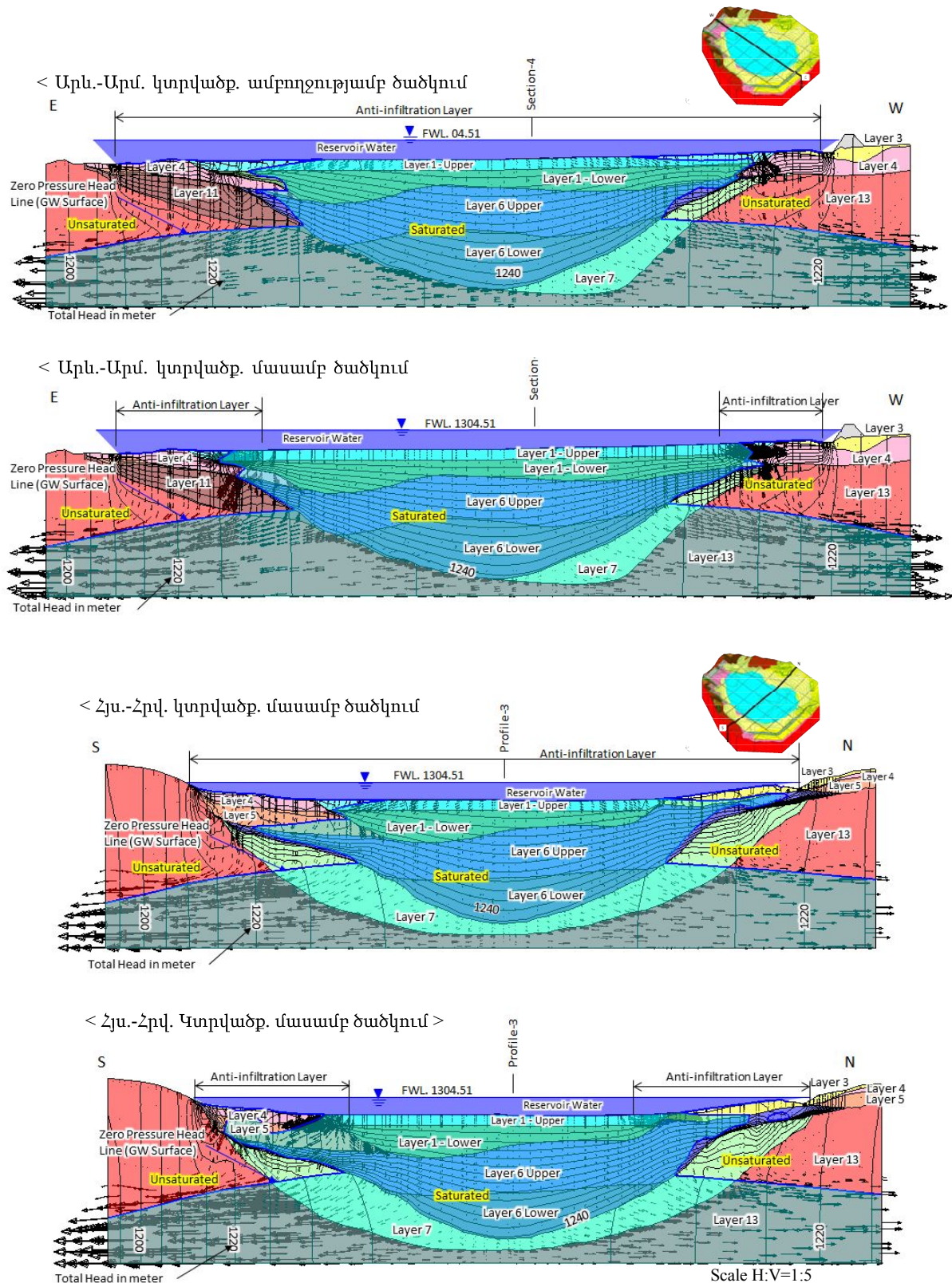

(5) Ինֆիլտրացված ջրի հոսքի ձևը և շարժը

Նկար 6-5-2.7-ում ցույց է տրված ջրամբարից ինֆիլտրացված ջրի հոսքի ձևը և շարժը հյուսիս-հարավ և արևելք-արևմուտք կտրվածքների վրա: Ջուրը գրեթե ուղղաձիգ հոսում է ցած և, գրունտային ջրի մարմնին հասնելուց հետո, հոսում հորիզոնական ուղղությամբ:

Անկախ նրանից, թե ջրամբարի կենտրոնական մասը կծածկվի հակաինֆիլտրացիոն շերտով, թե ոչ, հոսքի ձևը հիմքում շատ չի փոփոխվի, ինչպես հասկանում ենք նկարներից: Սա նշանակում է, որ շերտ 1-ը և 6-ը կարող են լավ հանդես գալ որպես բնական անջրանցիկ շերտեր:

Ինֆիլտրացված ջուրն անօգուտ չէ. այն կշատացնի գրունտային ջուրը ստորի հոսանքի տարածքի համար:

Նշում. մոդելավորվել է 600 հա պլանի համար: օգտագործվել են 2015թ. ձեռք բերված երկրաբանական տվյալները:

Նկար 6-5-2.7 Ջրամբարի ինֆիլտրացված ջրի հոսքի ձևը

6-5-3 Ջրամբարի պլանի ընդհանուր նկարագիր

(1) Բնական և կառուցվածքային պայմաններ

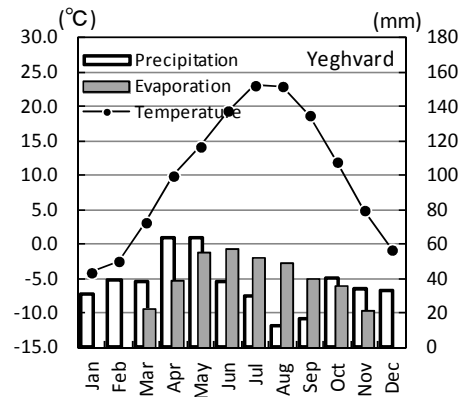
(ա) Օդերևութաբանական պայմաններ

1) Ջերմաստիճան

- Միջին ամսական ջերմաստիճանը 30 տարվա կտրվածքով (1983 - 2012) = - 4.8 - 23°C
- Բացասական (-) միջին ամսական ջերմաստիճանով ամիսները դեկտեմբեր, հունվար և փետրվար ամիսներն են

2) Տեղումներ

- Միջին տարեկան տեղումներ 30 տարվա կտրվածքով (1983 - 2012) = 445 մմ / տարի
- Միջին ամսական անձրևները 30 տարվա կտրվածքով (1983 - 2012) 13մմ (օգոստոս) - 65մմ (ապրիլ) են

Նկար 6-5-3.1 Ջերմաստիճան, տեղումներ և գոլորշիացում (1983 - 2012)

3) Քամի

- Քամու առավելագույն միջին արագություն 10 բուպեի համար 18 մ/վ է
- Քամու հիմնական ուղղությունը հյուսիսից հարավ - հյուսիս-արևելքից հարավ-արևմուտք է

Հատկանշական է, որ ուժեղ քամին անդադար փչում է հյուսիսից կամ հյուսիս-արևելքից, և ամռանը ցերեկային ջերմաստիճանը բարձրանում է մոտ 35°C-ի:

(բ) Տեղագրական պայմաններ

Ջրամբարի չափերն են 3կմ՝ հյուսիսից հարավ, և 3 կմ՝ արևելքից արևմուտք: Այն բաղկացած է լայն կենտրոնական հարթավայրից և մեղմ լանջերից հյուսիսային և հարավային մասերում՝ միջինում մոտ 1-100 թեքվածությամբ: Ջրամբարի տարածքը շրջափակված է առկա պատվարների մարմիններով արևելյան և արևմտյան կողմերում:

(գ) Երկրաբանական պայմաններ

Երկրաբանական տեսանկյունից, հյուսիսային լանջերը բաղկացած են մակերևութային կոպճի շերտից, մորենային նստվածքներից, բազալտային անդեզիտի լավայի շերտից և պիրոկլաստիկ հոսքերից, որոնք բոլորն էլ ի սկզբանե ջրանցիկ են: Հարավային լանջերը ունեն եռաշերտ կառուցվածք՝ առաջինը բարակ մակերևութային կոպճի շերտն է, երկրորդը միակցված տուֆի շերտն է, երրորդն էլ՝ բազալտային անդեզիտի լավայի շերտը: Միակցված տուֆի շերտը միտված է ջրամերժ լինելու, եթե այն ճեղքեր չունի: Կենտրոնական հարթավայրի հիմքը բաղկացած է կավային գրունտի նստվածքներից կենտրոնում ավելի քան 120մ խորությամբ: Այս փուլում իրականացված հետազոտությունները բացահայտել են, որ այս նստվածքային շերտերը ունեն համեմատաբար փոքր ջրաթափանցության գործակից և հստակ անիզոտրոպիա հորիզոնական և ուղղահիգ ջրաթափանցության միջև:

(դ) Կառուցվածքային պայմաններ

Ջրամբարի սպասվող տարողունակությունը մոտ 94,000,000 մ³ է, որը զբաղեցնելու է մոտ 9,400,000մ² տարածք: Կարելի է ասել, որ նախատեսվող ջրամբարը լինելու է ծանծաղ լճակ

ջրի մակերեսի հսկայական տարածմամբ՝ 9,400,000 մ²:

(2) Զրամբարի պլանավորման մեջ հաշվի առնվելիք կետեր

(ա) Լանջերի պաշտպանություն ալիքների ներգործությունից

Ուժեղ քամին և փչելու մեծ հեռավորությունը բարձր ալիքներ են բերում դեպի ջրամբարի լանջեր: Այնպես որ, ջրամբարի լանջերը պետք է պաշտպանվեն ալիքների ներգործությունից պաշտպանական աշխատանքների միջոցով:

(բ) Պաշտպանություն սառման-հալման երևույթի ազդեցությունից

Միջինում 0 °C-ից ցածր ջերմաստիճանը դեկտեմբերից փետրվար ամիսների ընթացքում բերելու է սառման և հալման ցիկլերի, որոնք խտացված գրունտի շերտը ավելի փխրուն կդարձնեն, ինչի արդյունքում այն կթուլանա և ավելի ջրանցիկ կդառնա: Այսպիսի իրավիճակից խուսափելու նպատակով՝ համապատասխան պաշտպանական միջոցներ պետք է ապահովվեն լանջի մակերեսին:

(գ) Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքներ ջրամբարի լանջերին

Ուսումնասիրվելու են հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքները ջրամբարի լանջերին՝ ինֆիլտրացվող ջրի կողմից թույլատրելի սահմանի գերազանցումը կանխելու նպատակով: Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների արդյունավետությունը և խնայողությունը քննարկվելու են ալիքների ներգործության, սառման-հալման երևույթի ազդեցության, ներքին երոզիայի երևույթի և հակաճնշման դեմ պաշտպանական աշխատանքների հետ միասին:

(դ) Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքներ ջրամբարի հատակին

Գոյություն ունի կավային գրունտերի նստվածքների հզոր շերտ, որի ջրաթափանցության գործակիցը համեմատաբար փոքր է: Պետք է ուսումնասիրվի, թե ինչպես գնահատել դրա արդյունավետությունը ջրամբարի ջրի ինֆիլտրացիայի դեմ և ինչպես նախագծել հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքները ջրամբարի հատակին:

(ե) Առկա պատվարների ձևի որոշում և դրանց վրա հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքներ

Առկա պատվարների ձևը պետք է որոշվի ըստ ջրամբարի ամբողջությամբ լցված վիճակում ջրի մակերեսի, և դրանց վրա հակահինֆիլտրացիոն միջոցառումներ պետք է իրականացվեն: Միջոցառումները պետք է գործեն որպես շարունակական կառուցվածք և կապված լինեն ջրամբարի ավազանին իրականացվելիք հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքներին:

(զ) Զրամբարի ընդհանուր ձևի որոշումը՝ հաշվի առնելով հատակի և հողապատնեշների պլանները

Ի վերջո, ջրամբարի ձևը պետք է որոշվի՝ հաշվի առնելով ձեռք բերվող տարածքի պլանը:

6-5-4   Ջրամբարում հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքների համեմատական ուսումնասիրություն

(1) Հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքների տարբերակներ

Հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքների տարբերակները հետևյալն են՝

(ա) Հողային շերտով ծածկման մեթոդ

Լանջերը/հատակը ծածկվում են հողային շերտով՝ պատրաստված ջրամերժ գրունտի շերտից, որը պետք է տարածվի և խտացվի: Ջրամբարի ավազանում տարածված ավազակավը կիրառելի է որպես ջրամերժ գրունտ: Դրենաժային և ֆիլտրող գործառույթ ունեցող շերտ պետք է ապահովվի հողային ծածկի տակ, և հողային շերտի մակերեսը պետք է պաշտպանվի լանջի պաշտպանական աշխատանքներով:

(բ) Անջրանցիկ ասֆալտբետոնե ծածկման մեթոդ

Լանջերը/հատակը ծածկվում են անջրանցիկ ասֆալտբետոնով: Այս մեթոդը նման է հողային պատվարի վերին հոսանքի լանջի վրա ասֆալտապատման աշխատանքներին: Դրենաժային և ֆիլտրող գործառույթ ունեցող շերտ պետք է ապահովվի այս ծածկույթի տակ:

(գ) Պոլիէթիլենային (ոետինե) գորգով ծածկում

Լանջերը/հատակը ծածկվում են ջրամերժ շերտով, ինչպես օրինակ փոքր խտությամբ պոլիէթիլենային գորգով: Յուրաքանչյուր գորգի (կտորի) ծայրերը պետք է միացվեն մյուսին բանվորների կողմից օգտագործելով քիմիական նյութ և սարքավորումներ: Այնպես որ, այս աշխատանքների ղեկավարումը և դրանց որակի վերահսկումը շատ կարևոր է՝ թերի և սխալական բանվորական աշխատանքներից խուսափելու նպատակով: Դրենաժային և ֆիլտրող գործառույթ ունեցող շերտ պետք է իրականացվի այս ծածկման աշխատանքների տակ: Դժվար է որոշել, թե արդյոք այս ծածկման աշխատանքների տակ լանջի պաշտպանությունը պետք է ապահովվի, թե ոչ: Եթե այո, դրա կառուցման արդյունքում վնասներ պատճառելու հավանականությունը կավելանա: Եթե ոչ, աշխատանքների երկարակեցությունը կպակասի անդադար ալիքներից առաջացող շփման պատճառով:

(դ) Բենտոնիտի գորգով ծածկում

Լանջերը/հատակը ծածկվում են բենտոնիտի բարակ ջրամերժ գորգով: Գորգերը իրար միացնելու աշխատանքը հեշտ է՝ միայն ծայրերը հավասարաչափ կերպով իրար կողք հարմարեցնել: Հետևաբար, կարևոր է պատշաճ կերպով ղեկավարել այն փուլում աշխատանքները և դրանց որակի վերահսկում իրականացնել թերի բանվորական աշխատանքների պատճառով վնասից խուսափելու նպատակով: Դրենաժային և ֆիլտրող գործառույթ ունեցող շերտ պետք է ապահովվի այս ծածկման աշխատանքների տակ, և դրա մակերեսը պետք է պաշտպանվի լանջի պաշտպանական աշխատանքներով:

(ե) Գրունտացեմենտով ծածկում

Դեպի ներքև ինֆիլտրացիան խոչընդոտվում է գրունտացեմենտի ջրամերժ ծածկույթով, որը իրականացվում է լանջերի/հատակի վրա: Գրունտացեմենտը փոքր ջրագծերի կառուցվածքների, վերգետնյա բարեկարգման աշխատանքների համար փորձնական կիրառվելու երկար պատմություն ունի, բայց հազվադեպ օրինակներ կան, երբ այն կիրառվել է որպես հակաինֆիլտրացիոն միջոցառում մեծ տարածքի համար: Դրենաժային գործառույթ ունեցող շերտ պետք է ապահովվի այս ծածկույթի տակ, բայց լանջի

պաշտպանության աշխատանքների կարիք չկա:

(գ) Խտացված գրունտի շերտի և բենտոնիտի փոշու խառնուրդով ծածկում

Լանջերը/հատակը ծածկվում են գրունտի և բենտոնիտի փոշու խառնուրդից պատրաստված խտացված շերտով: Այս ծածկման մեթոդը կիրառվում է որպես ստանդարտ հակահինֆիլտրացիոն մեթոդ արդյունաբերական թափոնների պոչամբարների համար՝ բարձր մակարդակի անջրաթափանցության առումով հուսալիության շնորհիվ: Դրենաժային և ֆիլտրող գործառույթ ունեցող շերտ պետք է ապահովվի այս ծածկույթի տակ, և ծածկույթի մակերեսը պետք է պաշտպանվի լանջի պաշտպանական աշխատանքներով:

(2) Նախագծման/կառուցման պայմաններ և տարբերակների շրջանակի փոքրացում

(ա) Նախագծման պայմաններ՝ արտահոսքի թույլատրելի քանակ և հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքի թույլատրելի ջրաթափանցության գործակից/հզորություն

Սովորական պատվարների դեպքում, հիմքին աշխատանքներ են իրականացվում հատակից ինֆիլտրացիայի քանակը նվազեցնելու նպատակով: Բայց անհնար է ամբողջությամբ դադարեցնել արտահոսքը, այնպես որ աշխատանքների ծավալը նախագծվում է հաշվի առնելով արտահոսքի թույլատրելի քանակը: Այս թույլատրելի քանակը որոշվում է փորձնական ճանապարհով՝ հաշվի առնելով ջրամբարի արդյունավետությունը և միջոցառումների բարելավման հնարավորությունը կամ սահմանը: Ճապոնիայի դեպքում, այս թույլատրելի քանակի թիրախը ջրամբարի ընդհանուր տարողունակության 0.05 %-ն է մեկ օրում: Այս թիրախային արժեքը պետք է կիրառվի այս ջրամբարի համար:

$$\begin{aligned} \text{Հետևապես, } \text{թույլատրելի քանակ} &= \text{ջրամբարի ամբողջ ծավալ} \cdot 94,000,000 \text{ մ}^3 \times 0.0005 \\ &= 47,000 \text{ մ}^3/\text{օր} \end{aligned}$$

Եթե ենթադրենք, որ ջրամբարի տարածքը 9,400,000 մ² է և միջին խորությունը 10 մ է,

$$\text{Մեկ քառակուսի մետրի համար թույլատրելի քանակը} = 0.005 \text{ մ}^3/\text{օր}/\text{մ}^2$$

Եթե ենթադրենք, որ ջրամբարի տարածքը 6,267,000 մ² է և միջին խորությունը 15 մ է,

$$\text{Մեկ քառակուսի մետրի համար թույլատրելի քանակը} = 0.0075 \text{ մ}^3/\text{օր}/\text{մ}^2$$

Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքի որակ ասելով պետք է հասկանալ դրա ջրաթափանցության գործակիցը: Ջրամբարի հատակից ինֆիլտրացիան ուղղաձիգ ուղղությամբ է: Ուղղաձիգ ինֆիլտրացիայի դեպքում, ինֆիլտրացիայի քանակը մոտավորապես որոշվում է շերտով, որը ամենափոքր ջրաթափանցության գործակիցն ունի, այն է՝ հակահինֆիլտրացիոն միջոցառման շերտով: Հակահինֆիլտրացիոն միջոցառման շերտի միջով ինֆիլտրացիան պետք է գնահատվի հետևյալ բանաձևով.

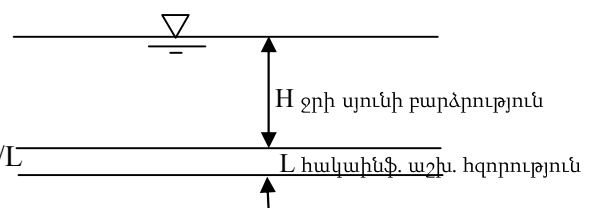
$$Q = k \cdot i \cdot A$$

Այստեղ՝ Q ՝ ինֆիլտրացիայի քանակ

k ՝ ջրաթափանցության գործակից

i ՝ հիդրավիկ գրադիենտ . . . . $i = H/L$

A ՝ ինֆիլտրացիայի տարածք

Արտահոսքի թույլատրելի քանակը բավարարելու համար պահանջվող ջրաթափանցության գործակիցները և հզորությունները գնահատված են աղյուսակ

6-5-4.1-ում:

Աղյուսակ 6-5-4.1 Հակահնֆիլտրացիոն աշխատանքի համար պահանջվող որակ և հզորություն

Reservoir model	Allowable Q (m ³ /day/m ²)	H (m)	A (m ²)	k (cm/sec)	k (m/day)	L (cm)
A=9,400,000 m ² Av. Depth=10m	0.005	10.0	1.0	5.E-05	4.E-02	8640.0
	0.005	10.0	1.0	5.E-06	4.E-03	864.0
	0.005	10.0	1.0	5.E-07	4.E-04	86.4
	0.005	10.0	1.0	5.E-08	4.E-05	8.6
	0.005	10.0	1.0	5.E-09	4.E-06	0.9
A=6,267,000 m ² Av. Depth=15m	0.0075	15.0	1.0	5.E-05	4.E-02	8640.0
	0.0075	15.0	1.0	5.E-06	4.E-03	864.0
	0.0075	15.0	1.0	5.E-07	4.E-04	86.4
	0.0075	15.0	1.0	5.E-08	4.E-05	8.6
	0.0075	15.0	1.0	5.E-09	4.E-06	0.9

(բ) Կառուցման պայմաններ՝ ուժեղ քամի

Ըստ Եղվարդի օդերևութաբանական կայանի կողմից քամու արագության գրանցման տվյալների, ուժեղ քամիներ հաճախ լինում են ամռանը, բայց քամին համարյա միշտ առկա է ամբողջ տարվա ընթացքում (տե՛ս նկարներ 4-3-6.13, 4-3-6.14 և 4-3.6.15): Քամու ճնշումը առաջանում է, երբ քամին հանդիպում է հարթ մակերևույթի, և քամու ճնշման աստիճանը գնահատվում է ըստ քամու արագության հետևյալ կերպ՝

Հեղուկի մեջ մարմնի վրա ազդող ուժը կոչվում է արգելակող ուժ և հաշվարկվում է հետևյալ բանաձևով:

$$D = C_d \cdot A \cdot y \cdot u^2 / (2g)$$

Այստեղ՝ D; արգելակող ուժ (կգ-ուժ)

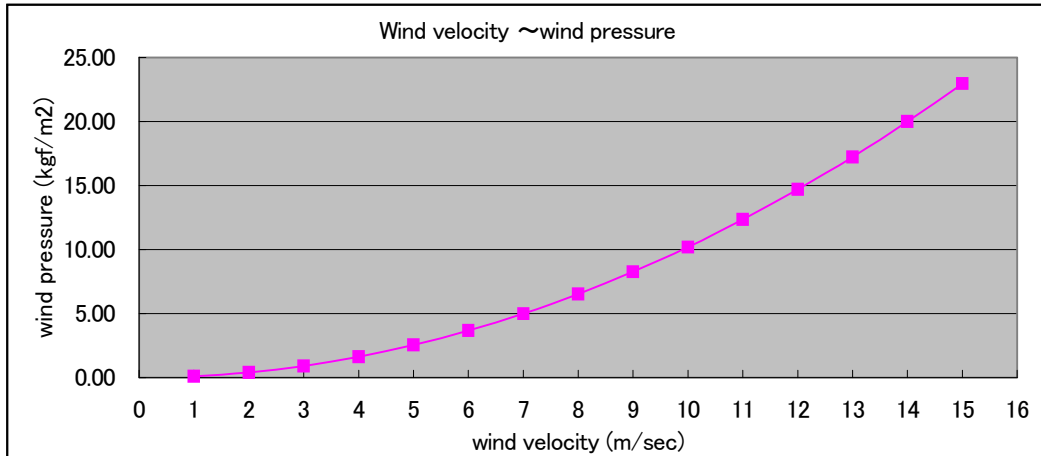
Cd; արգելակման գործակից, Cd=2 հարթ մարմնի դեպքում

A; մարմնի ընդհանուր մակերեսը (մ²)

y; հեղուկի խտությունը (կգ/մ³), y=1.0 կգ/մ³, համապատասխանում է օդին

u; հեղուկի արագությունը

g; ազատ անկման արագացում (մ/վ²), g=9.8 մ/վ²

Նկար 6-5-4.1 Հարթ մակերևույթի վրա դիմացից փչող քամու ճնշումը

Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների շրջանակներում տեղադրվելիք գորգի կշիռը 4.9 կգ է 1.5մ հաստություն ունեցող պոլիէթիլենային գորգի դեպքում, և 5.5 կգ 6մ հաստությամբ բենտոնիտի գորգի դեպքում: Այնպես որ, դրանք երկուսն էլ քշվելու են քամու 7մ/վ կամ 8մ/վ արագության դեպքում, և 10մ/վ քամու առաջացրած ճնշումը $10\text{մ}^2 (=2\text{մ} \times 5\text{մ})$ գորգի վրա հասնում է 100կգ-ի, ինչը մարդու ուժից վեր է:

(գ) Ջրաթափանցության գործակիցներ՝ ստացված/հաստատված տվյալների հավաքագրման կամ լաբորատոր թեստերի միջոցով

Աղյուսակ 6-5-4.2-ը ցույց է տալիս ուսումնասիրության արդյունքում ստացված ջրաթափանցության գործակիցը:

Աղյուսակ 6-5-4.2 Ջրաթափանցության գործակիցներ՝ ստացված/հաստատված տվյալների հավաքագրման կամ

լաբորատոր թեստերի միջոցով

Տարբերակ	Ջրաթափանցության գործակից (սմ/վ)	Աղբյուր
Հողի շերտաձածկ	5×10^{-7} (ավազակավ) $\sim 3 \times 10^{-6}$ (կավավազ)	Լաբորատոր թեստ
Ասֆալտաբետոն	1×10^{-8}	Էմպիրիկ եղանակով
Պոլիէթիլենային գորգ	1×10^{-12}	Արտադրողի կատալոգ
Բենտոնիտե գորգ	5×10^{-9}	Արտադրող կատալոգ
Գրունտացեմենտ	$7.7 \times 10^{-7} \sim 3.9 \times 10^{-8}$, մակերևույթի խնամքի բավականաչափ/ ոչ բավականաչափ լինելը ազդում է ջրաթափանցության վրա	Լաբորատոր թեստ
Բենտոնիտի փոշու և գրունտի խառնուրդ	$7.0 \times 10^{-6} \sim 4.6 \times 10^{-7}$, ջրաթափանցությունը նվազեցնելու հնարավորություն է մնում	Լաբորատոր թեստ

(դ) Տարբերակների շրջանակի փոքրացում

Աղյուսակ 6-5-4.3-ում ներկայացված է հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքների տարբերակների կրճատումը:

Աղյուսակ 6-5-4.3 Հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքների տարբերակների կրճատում

Տարբերակ	Դիտարկումներ	Ընդունված / մերժված
Հողային ծածկաշերտ	Ջրաթափանցության գործակիցը գնահատվում է մոտ 5×10^{-6} սմ/վ: Այդ դեպքում պահանջվող հաստությունը պետք է լինի 8.64մ (աղյուսակ 6-5-4.1)	Չափազանց հաստ է, մերժվել է
Ասֆալտաբետոն	Շատ թանկ է՝ մոտ 150 ԱՄՆ դոլար/մ ²	Չափազանց թանկ է, մերժվել է
Պոլիէթիլենային գորգ	Շատ դժվար է իրականացնել միացման աշխատանքներ՝ օգտագործելով քիմիական նյութեր և սարքեր ուժեղ քամու տակ	Մերժվել է
Բենտոնիտի գորգ	Պահանջվող հաստությունը պետք է լինի 9մ (աղյուսակ 6-5-4.1): Դժվար է, բայց հնարավոր է իրականացնել գորգի տեղադրման աշխատանքներ միացման աշխատանքների պարզության պատճառով:	Ընդունվել է որպես տարբերակ
Գրունտացեմենտ	5×10^{-7} սմ/վ չափանիշը պետք է բավարար լինի՝ հաշվի առնելով սառման-հալման երևույթը և մակերևույթի խնամքի պայմանների տարբերությունը լաբորատորիայի և դաշտի միջև, և կիրառելի ավազ և կոպիճի նկատմամբ՝ հարմարեցված գրադացիոն պայմաններով: Այդ դեպքում պահանջվող հաստությունը պետք է լինի 86.4սմ (աղյուսակ 6-5-4.1)	Ընդունվել է որպես տարբերակ
Բենտոնիտի և գրունտի խառնուրդ	5×10^{-7} սմ/վ չափանիշը կիրառելի կլինի, եթե հետազայում շարունակվեն փորձերը նվազեցնելու բենտոնիտի և գրունտի խառնուրդի ջրաթափանցությունը: Պահանջվող հաստությունը 86.4 սմ է (աղյուսակ 6-5-4.1):	Ընդունվել է որպես տարբերակ

(3) Հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքների համեմատական ուսումնասիրություն**(ա) Հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքների չորրորդ տարբերակ**

Բացի վերոնշյալ նյութերի կիրառմամբ երեք տեսակի հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքներից, նաև դիտարկվելու է չորրորդը, այն է՝ հակաինֆիլտրացիոն միջոցառում բաղկացած գրունտացեմենտի երկու շերտերից և դրանց միջև բենտոնիտի գորգից:

Բենտոնիտի գորգով ծածկման մեթոդը ունի թերություններ: Չնայած գորգերի տեղադրման աշխատանքները բարդ են, բայց հնարավոր, անխուսափելիորեն դժվարություններ լինելու են տեղադրման աշխատանքների ժամանակ՝ ուժեղ քամու պատճառով: Բացի այդ, բանվորական աշխատանքների թերություններ ավելի հաճախ են լինելու ուժեղ քամու տակ արված շտապողական աշխատանքների պատճառով: Այս խնդիրները կարելի է հաղթահարել՝ գորգը տեղադրելով գրունտացեմենտի երկու շերտերի միջև և կիրառելով աշխատանքների հետևյալ ընթացակարգը.

- 1) Պատրաստել հիմք գրունտացեմենտից, որպեսզի գորգը ֆիքսվի դրա վրա
- 2) Պատրաստել գորգի գլանափաթեթ
- 3) Պատրաստել ծանր շինարարական սարքավորում, որը քամու ազդեցությանը չի ենթարկվի, և կկարողանա գորգը բարձրացնել և տարածել հիմքին:
- 4) Գորգը արագ ֆիքսել հիմքի մակերեսին՝ գրունտացեմենտի սալի վրա բետոնի մեխեր ամրացնելով:
- 5) Գորգը ընդարձակ չբացել, այլ քիչ-քիչ բացել և ամրացման աշխատանքները սկսել ծայրից դեպի ներսի մասը՝ քայլ առ քայլ:

Գրունտացեմենտով ծածկելու մեթոդը ևս թերություն ունի: Դա կայանում է ջրաթափանցության գործակցի փոփոխականության մեջ, որի պատճառը ավազի և ցեմենտի անհամասեռ խառնուրդն է և խտացված գրունտացեմենտի նկատմամբ ոչ բավարար խնամքը: Այս թերությունը փոխհատուցվելու է ցածր ջրաթափանցությամբ և բենտոնիտի գորգերի համասեռությամբ/շարունակականությամբ:

Գրունտացեմենտի երկու շերտերի միջև ներդրված բենտոնիտի գորգի մեթոդը տեխնիկապես լավ միջոցառում է այն իմաստով, որ մեկի առավելությունը ծածկում է մյուսի թերությունը:

(բ) Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների հզորությունը և դրանց ընդհանուր կառուցվածքը

Հիմնվելով աղյուսակ 6-5-4.4-ում բերված գնահատման վրա՝ հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների հզորությունը պետք է լինի հետևյալը.

Աղյուսակ 6-5-4.4 Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների հզորություն

Տարբերակ	Պահանջվող հզորություն/ Ջրաթափանցության գործակից (սմ/վ)	Ընդունված
Բենտոնիտի գորգ	9 սմ / 5×10^{-9}	(6 մմ×2)
Գրունտացեմենտ	86.4 սմ / 5×10^{-7}	90 սմ
Բենտոնիտի և գրունտի խառնուրդ	86.4 սմ / 5×10^{-7}	90 սմ
Գրունտացեմենտի երկու շերտերի միջև բենտոնիտի գորգ	Գրունտացեմենտ՝ 45 սմ, բենտոնիտի մեկ գորգ Գրունտացեմենտ՝ 5×10^{-7} սմ/վ, $h=45$ սմ $\Rightarrow 5 \times 10^{-7}$ սմ/վ, $h=45$ սմ Բենտոնիտի գորգ՝ 5×10^{-9} սմ/վ, $h=0.6$ սմ $\Rightarrow 5 \times 10^{-7}$ սմ/վ, $h=60$ սմ Ընդամենը՝ 105 սմ > 86.4 սմ	

Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքները պետք է քննարկվեն լանջերի/մակերեսի պաշտպանական աշխատանքների հետ միասին: Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքները պլանավորվել են հետևյալ կերպ՝ հիմնվելով բաժին 6-5-6-ում ներկայացված ուսումնասիրությունների վրա:

Պատվար N1, հարավային լանջ՝ գրունտացեմենտով պաշտպանություն

Պատվար N2, հյուսիսային լանջ՝ գլաքարա-կոպճային քարապատնեշ

Յուրաքանչյուր հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքի կառուցվածքի պլանավորումը բերված է նկար 6-5-4.2-ում:

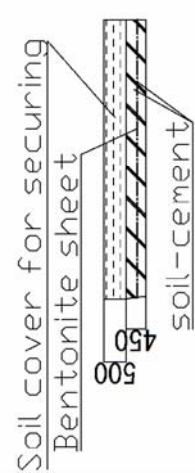
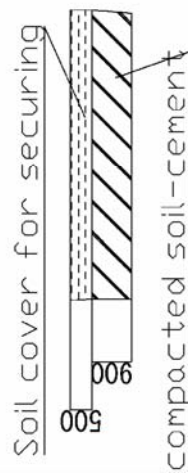
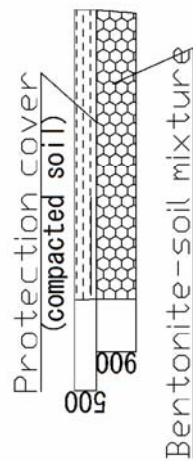
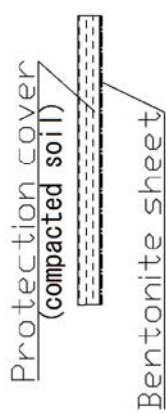
(գ) Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների համեմատություն

Աղյուսակ 6-5-4.5-ում ներկայացված է հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների տարբերությունը, և «Գրունտացեմենտի երկու շերտերի միջև բենտոնիտի գորգի» տեղադրման մեթոդը ընտրվում է որպես հակահինֆիլտրացիոն աշխատանք:

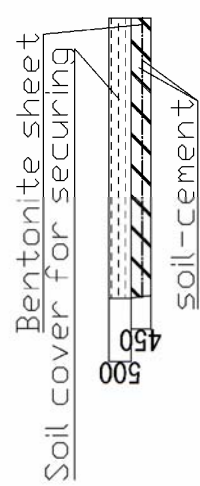
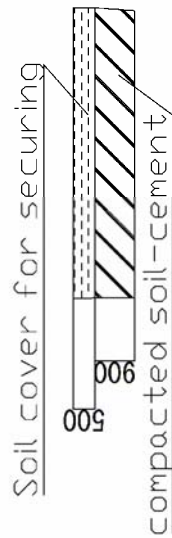
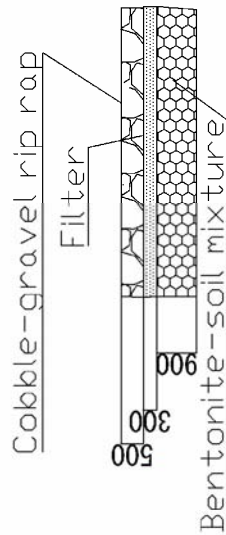
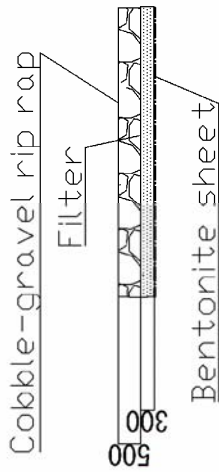
Աղյուսակ 6-5-4.5 Հակահնքի տրագիծն աշխատանքների համեմատություն

Item Method	Design (k: cm/sec)	A. Construction cost		B. Construction work	C. Reliability	Judgment				
		item	cost				A	B	C	Total
Bentonite sheet	$k=5 \times 10^{-9}$ $t=6$ mm	Bottom	12.6 \$/m ²	Frequent interruptions by strong wind	Low because of easiness of connection works done hurriedly in the strong wind condition					
						Bottom	10	5	3	18
		North	22.4 \$/m ²			North	5	5	3	13
						South	5	5	3	13
		South	24.1 \$/m ²							
Bentonite-soil mixture	$k=5 \times 10^{-7}$ $t=90$ cm	Bottom	18.3 \$/m ²	No problem	Complete enclosure is needed; if not, compacted body of bentonite-soil mixture loses its component.		A	B	C	Total
						Bottom	5	10	7	22
		North	28.1 \$/m ²			North	3	10	7	20
						South	3	10	7	20
		South	30.4 \$/m ²							
Soil-cement	$k=5 \times 10^{-7}$ $t=90$ cm	Bottom	15.3 \$/m ²	No problem	Lack of curing brings the compacted body incomplete imperviousness.		A	B	C	Total
						Bottom	8	10	7	25
		North	15.3 \$/m ²			North	9	10	7	26
						South	9	10	7	26
		South	15.3 \$/m ²							
Soil-cement with a sandwiched bentonite sheet	$k=5 \times 10^{-7}$ $t=45$ cm Bentonite sheet 1	Bottom	14.5 \$/m ²	The additional work of fixing the sheet by driving concrete nails Fewer occurrence of wind interruptions	Mistake in connection works of bentonite sheets can be covered by the continuous layer of soil-cement. Incomplete imperviousness of soil-cement can be covered by the low permeability of bentonite sheet.		A	B	C	Total
						Bottom	9	8	10	27
		North	14.5 \$/m ²			North	10	8	10	28
						South	10	8	10	28
		South	14.5 \$/m ²			adopted due to economy and reliability				

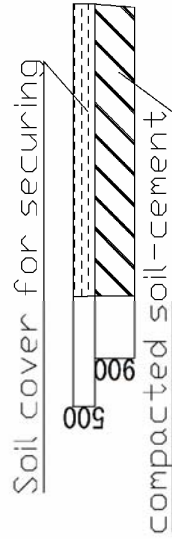
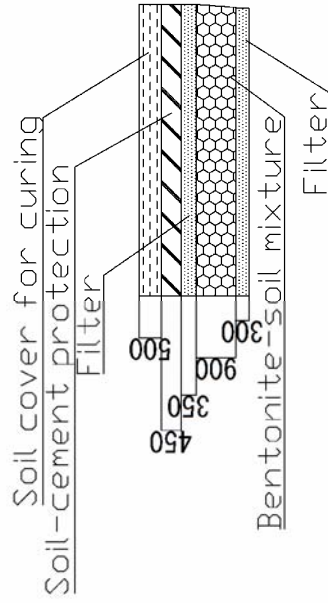
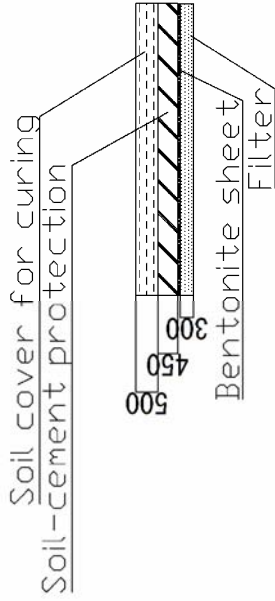
Ջրամբարի հատակ

Հյուսիսային լճաց

Հարավային լճաց

Նկար 6-5-42 Ցուրբանցար հսկայնիկություն աշխատանքի ընդհանուր կառուցվածք

(4) Թույլատրելի ծավալը գերազանցող արտահոսքի հետ կապված ռիսկեր և հակամիջոցներ

Չնայած ընտրված «Գրունտացեմենտի երկու շերտերի միջև բենտոնիտի գորգի» տեղադրման մեթոդը աշխատելու է որպես հակաինֆիլտրացիոն միջոցառում՝ ծածկելով գրունտացեմենտի և բենտոնիտի գորգի թերությունները յուրաքանչյուրի առավելություններով, հնարավորություն կա, որ թույլատրելի ծավալը գերազանցող արտահոսք կարող է տեղի ունենալ շահագործման ընթացքում: Այդ պատճառով, այստեղ ուսումնասիրվել են թույլատրելի ծավալը գերազանցող արտահոսքի հետ կապված ռիսկերը և ռիսկերի մեղմացմանն ուղղված հակամիջոցները:

(ա) Ռիսկեր

Հետևյալ երկու (2) գործոնները համարվում են թույլատրելի ծավալը գերազանցող արտահոսքի հետ կապված հիմնական ռիսկեր՝

- i) Գրունտացեմենտի և/կամ բենտոնիտի գորգի նախագծային ջրաթափանցության գործակիցը գերազանցող արժեք
- ii) Ճաքեր, ճեղքվածքներ և բացատներ գրունտացեմենտի և/կամ բենտոնիտի գորգի մեջ կամ ծայրերին:

(b) Ռիսկերի վտանգները և այդ վտանգների դեմ հակամիջոցները

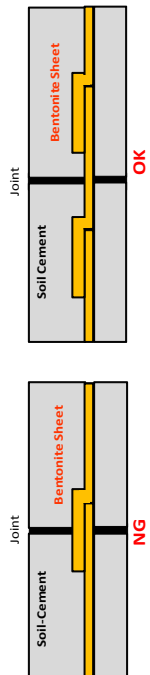
Վերոնշյալ ռիսկերի վտանգները և այդ վտանգների դեմ հակամիջոցները ամփոփված են աղյուսակ 6-5-4.6-ում: Շատ վտանգներ կհեռացվեն հակամիջոցների միջոցով, որոնք կիրականացվեն նախագծան, շինարարության և շինարարության վերահսկման փուլերում: Այնուամենայնիվ, աղյուսակներ 6-5-4.7-ից 6-5-4.8-ում ամփոփված որոշ վտանգներ պահանջում են փորձարկումներ/ ուսումնասիրություններ դրանց դեմ հակամիջոցների ուսումնասիրման համար:

Աղյուսակ 6-5-4.6 Թույլատրելի ծավալը, գերազանցող արտառաքի հետ կապված ռիսկեր, վտանգներ և ռիսկերը մեղմացնելու հավաքիչներ

Risks			Hazards	Counter Measure				Construction Stage	Construction Supervise Stage
				Design Stage	Examined through Trial Construction		Laboratory		
					Field				
Higher permeability coefficient than design value	Soil-Cement	Insufficient Permeability Coefficient	- Insufficient compaction - Insufficient cement volume	-	Proper - Mixing time - Water adding measure - Specification of compaction - Curing method	- Physical test - Compaction test - Permeability test	-	- High frequency of permeability Test - Abbreviated initial pounding Test targeting a completion part (not one time after completion of all the construction)	
		Deterioration by freeze-thawing	- Deterioration by freeze-thawing	-	-	-	-	-	
	Bentonite Sheet	Insufficient Permeability Coefficient	- Insufficient quality - Breaking of upside by gravels contained in the upper layer soil-cement during construction of upper layer soil-cement	-	-	- Reproduction of inspection conducted by supplier	-	- Reproduction of inspection conducted by supplier - Removal of gravels during material collection	
		Efflux of Bentonite	- Breaking of downside by protrusion by gravels contained in lower layer soil-cement	-	-	-	-	- Removal of gravels during material collection - Protrusion observation after compaction of lower layer soil-cement	
Cracks, gaps, spaces	Boundary with Concrete Structure	Deterioration by freeze-thawing	- Deterioration by freeze-thawing	-	-	-	(Bentonite is not affected by freeze-thawing)	-	
		Gap/Space	- Insufficient treatment	-	-	-	-	-	
	Boundary of Soil-cement and Bentonite Sheet	Normal	- Insufficient adherence of soil-cement and bentonite sheet	-	-	-	(Adherence is secured by compacting soil-cement by heavy equipment)	-	
		Gap	-	-	-	-	-	-	
	Soil-Cement	Normal	- Differential settlement - Bending failure by water pressure	-	-	-	-	-	
		Crack	- Drying shrinkage - Tensile/Compressive failure	-	-	-	-	-	
	During Earthquake	Normal	- Differential settlement - Insufficient treatment	-	-	-	-	-	
		Breaking	- Insufficient treatment - Tensile failure	-	-	-	-	-	
	Bentonite Sheet	Gap at Sheet Joint	- Insufficient treatment	-	-	-	-	-	
		Breaking	- Tensile failure	-	-	-	-	-	
Others	Soil-Cement	Gap at Sheet Joint	- Slippage of joint	-	-	-	-	-	
		Wearing/Exfoliation	- Consolidation around inlet/outlet point by soil-cement or concrete - Confirmation of energy dissipater efficient by hydraulic-model test	-	-	-	-	-	

*Arrangement of joint

Աղյուսակ 6-5-4.7 Ուսումնասիրվելիք վտանգները՝ մեղմացման միջոցների որոշման համար (նախագծման փուլ)

Թիրախ	Թեստ	Նպատակ	Դիտարկումներ
Հիմք	Հորատանցքի ընդարձակման թեստ	- Հաշվարկել հիմքի առաձգականության գործակիցը ջրի ճնշման արդյունքում ճկման արդյունքում խախտումից առաջացած ճեղքերը ուսումնասիրելու նպատակով	

Աղյուսակ 6-5-4.8 Ուսումնասիրվելիք վտանգները՝ մեղմացման միջոցների որոշման համար (փորձնական**շինարարություն - դաշտ)**

Թիրախ	Թեստ	Նպատակ	Դիտարկումներ
Գրունտացեմենտ	Խտացման թեստ	- Հստակեցնել շինարարության եղանակը բավարար ջրաթափանցության գործակից ստանալու համար, ինչպես օրինակ խտացման անգամները, տարածման հզորությունը, և այլն:	
Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքներ(գրունտացեմենտ + բենտոնիտի գորգ)	Կրճատ նախնական ջրով լցնելու թեստ	- Պարզել չնախատեսված խնդիրները շինարարության ընթացքում - Հաստատել հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների ջրաթափանցության գործակիցը	- Լճակ է կառուցվում՝ հիմնվելով խտացման թեստի միջոցով հստակեցված բնորոշման վրա

Աղյուսակ 6-5-4.9 Ուսումնասիրվելիք վտանգները՝ մեղմացման միջոցների որոշման համար (փորձնական**շինարարություն - լաբորատորիա)**

Թիրախ	Թեստ	Նպատակ	Դիտարկումներ
Գրունտացեմենտ	Ֆիզիկական հատկությունների թեստ	- Ստուգել խոշորահատիկ ավազ և կոպիճի ու գրունտացեմենտի որակը	
	Խտացման թեստ	- Ստուգել գրունտացեմենտի որակը - Հստակեցնել թույլատրելի ժամանակը խոնավապարունակության կազմակերպման և խտացման միջև	
	Ջրաթափանցության թեստ	- Հաստատել կիրառված գրունտացեմենտի ջրաթափանցության գործակիցը	- Թեստը պետք է իրականացվի նաև հենց հակահինֆիլտրացիոն միջոցառման համար (գրունտացեմենտի երկու շերտերի միջև բենտոնիտի գորգի տեղադրում)
	Չորացման ընթացքում կրճատման թեստ	- Ճշգրտել ճաքերի հնարավորությունը, որոնք կարող են առաջանալ չորացման ընթացքում կրճատումից	
	Միառանցք սեղմման թեստ	- Ճշտել կիրառված գրունտացեմենտի որակը - Ճշտել կիրառված գրունտացեմենտի միառանցք սեղմման դիմադրությունը ջրի ճնշման արդյունքում ճկման արդյունքում խախտումից առաջացած ճաքերի ուսումնասիրման նպատակով:	
Բենտոնիտի գորգ	Ջրաթափանցության թեստ	- Իրականացնել կառուցվածքի որակի ստուգում շինարարության ընթացքում	- Մատակարարի կողմից իրականացված ստուգման վերադառնություն՝ ուղղված արտադրված բենտոնիտի գորգի ջրաթափանցության ճշտմանը

Փորձնական շինարարության տեխնիկական բնութագիր**(1) Նախապատրաստական աշխատանքներ (3 վայր)****1) Նյութերը վերցնելու թեկնածու տարածքի և փորձնական շինարարության տարածքի տեղադիրքը**

Հիմնվելով շուրֆերի փորման ուսումնասիրության արդյունքների վրա՝ ջրամբարի հյուսիս-արևելյան տարածքը ընտրվել է որպես ավազ և կոպիճը վերցնելու տարածք և փորձնական շինարարության տարածքներ (տարածքները հաստատվել են 3

Նկար -A Նյութերը վերցնելու թեկնածու տարածք և փորձնական շինարարության տարածքներ

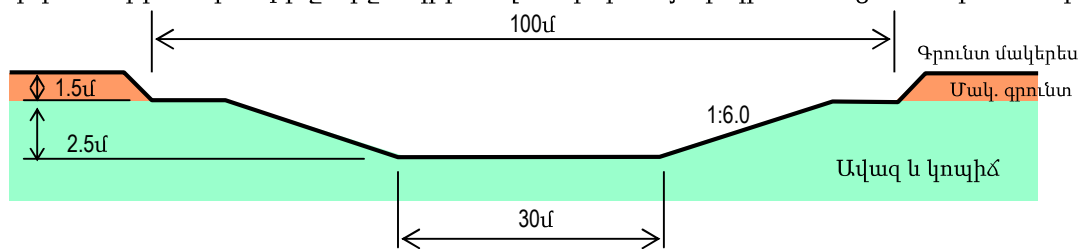
վայրերում): TP-60-ի շուրջ գտնվող տարածքը թեկնածու տարածք է, որովհետև այնտեղ մի քանի մշակվող հողատարածքներ կան (տես նկար A): Այնուամենայնիվ, կոնկրետ տեղադիրքը կորոշվի ԾԻԳ-ի և տեղի համայնքների հետ քննարկումների արդյունքում:

2) Մակերևութային գրունտի փորում (3 վայր)

100մ x 100մ տարածքը պատրաստվելու է որպես փորձնական շինարարության տարածք: Մակերևութային գրունտի խորությունը 1.5մ է, և ընդամենը 15,000մ³ (=100մ x 100մ x 1.5մ) մակերևութային գրունտ պետք է հեռացվի բուլդոզերի կողմից: Փորված գրունտը պետք է թափվի տարածքների շուրջ և օգտագործվի որպես ծածկող շերտ հետագա խնամքի համար:

3) Լճակների փորում (3 վայր)

Մակերևութային գրունտի փորումից հետո 30մ x 30մ հատակի տարածքով, 2.5մ խորությամբ և 1:6.0 լանջի անկյունով լճակ պետք է փորվի (տես նկար-B): Փորված գրունտը (ավազ և կոպիճը) պետք է մաղվի ինքնաշարժ մաղող մեքենայով, որպեսզի հարմարեցվեն գրադացիոն պայմանները՝ նվազեցնելով մանրահատիկ հատվածի բովանդակությունը մինչև 5%: Հարմարեցված ավազ և կոպիճը պետք է թմբավորվեն փորձարկումների տարածքի շուրջ և կիրառվեն որպես նյութ գրունտացեմենտի համար:

Նկար-B Լճակի կազմավորում

(2) Գրունտացեմենտի փորձնական խտացման թեստ (1 վայր)**1) Նպատակը**

Նպատակն է որոշել գրունտացեմենտի խտացման աշխատանքի մանրամասն ընթացակարգը ցեմենտի խառնման 10% հարաբերակցությամբ և «խոշորահատիկ ավազ և կոպիճին» համապատասխանող գրադացիոն պայմաններով (ըստ նախկին լաբորատոր թեստի) և բենտոնիտի գորգը տեղադրելու աշխատանքներում փորձ ձեռք բերել:

2) Գրունտի ֆիզիկական թեստ փորձնական շինարարության համար նախատեսվող նյութերի նկատմամբ (1 վայր)

Երեք (3) նմուշ պետք է վերցվի ավազ և կոպիճի թումբից, և պետք է իրականացվեն խոնավապարունակության, տեսակարար կշռի, հատիկաչափական կազմի, Աթերբերգի սահմանի թեստեր, ինչպես նաև տեսակարար կշռի և տեսակարար կլանման թեստեր:

3) Ավազ և կոպիճի ու ցեմենտի փոշու փորձնական խառնուրդ (1 վայր)

Պետք է օգտագործվի անկյան տակ պտտվող խառնիչ թմբուկ: Փորձնական տարբերակով պետք է որոշվի խառնելու պատշաճ ժամանակը և խոնավապարունակության հարմարեցման նպատակով ջրի ավելացնելու եղանակը: Համապատասխանությունը պետք է գնահատվի ըստ համասեռության: Խառնելու ժամանակի pH արժեքը պետք է չափվի, իսկ ջուր ավելացնելու եղանակի առումով, պետք է խոնավապարունակությունը չափվի: Այս չափումների համար պետք է նախապատրաստել Ph մետր և էլեկտրական վառարան: Գնահատումը պետք է իրականացվի՝ հիմնվելով չափված արժեքների վարիացիայի գործակցի վրա:

4) Ստանդարտ խտացման թեստ խառնված նյութերի նկատմամբ (1 վայր)

Գրունտացեմենտի դեպքում, համարվում է, որ խոնավապարունակության հարմարեցումից և խառնումից հետո անցած ժամանակը ազդում է խտացված շերտի խտության վրա: Ազդեցության աստիճանը հասկանալու համար, այսինքն՝ իմանալու համար, թե որքան ժամանակ սպասել մինչև խտացման սկսելը, պետք է իրականացվի ստանդարտ խտացման թեստ հինգ (5) նմուշների նկատմամբ, որոնք պետք է հարմարեցվեն անցած ժամանակի հինգ (5) տարբերակի:

5) Գրունտի լաբորատոր թեստ խառնելու եղանակների ազդեցությունը հասկանալու համար

Խառնելու եղանակների տարբերության ազդեցությունը հասկանալու համար՝ ստանդարտ խտացման, ջրի նվազող մակարդակով ջրաթափանցության և միառանցք սեղմման թեստեր պետք է իրականացվեն երեք (3) նմուշների նկատմամբ 10% ցեմենտի խառնման հարաբերակցությամբ և խառնվեն յուրաքանչյուր երկու տեսակի խառնող մեքենաներով՝ դաշտային և լաբորատոր: Յոթ (7) օրը և քսանութ (28) օրը պետք է կիրառվի որպես փորձանմուշների խնամքի ժամանակահատված:

6) Ջրի նվազող մակարդակով ջրաթափանցության թեստ բենտոնիտի գորգի նկատմամբ

Մինչև փորձնական շինարարության համար պահանջվող բենտոնիտի գորգ գնելը, պետք է պարզել գործարանում ջրաթափանցության գործակցի գնահատման մեթոդի վերաբերյալ մանրամասները, պետք է իրականացվեն պատշաճ ջրաթափանցության թեստեր բենտոնիտի գորգի նկատմամբ, որպեսզի հաստատվի դրա ջրաթափանցության գործակիցը:

7) Փորձնական խտացման թեստի պայմաններ

i) Խտացնող մեքենա՝ 11տ կշռով վիբրացիոն գլղոն

ii) Շերտի հզորություն՝ 4 դեպք (15սմ x 3 շերտ, 20սմ x 2 շերտ, 25սմ x 2 շերտ և 30սմ x 2 շերտ)

iii) Մեքենայով վրայով անցնելու քանակ՝ 4 դեպք (4 վիբրացիա+ 2 ոչ վիբրացիա, 6 վիբրացիա+2 ոչ վիբրացիա, 8 վիբրացիա+ 2 ոչ վիբրացիա և 10 վիբրացիա+ 2 ոչ վիբրացիա)

Layer's thickness 15cm⇒	4/2times		6/2times	2.5m	8/2times
				3m	
Layer's thickness 20cm⇒	4/2times		6/2times		8/2times
Layer's thickness 25cm⇒	6/2times		8/2times		10/2times
Layer's thickness 30cm⇒	6/2times		8/2times		10/2times

Նկար-Ը Փորձնական խտացման պայմաններ (շերտի խտություն և վրայով անցնելու քանակ)

vi) Երկու տիպի խնամք (գրունտի ծածկությունը խնամք և ցնցուղային եղանակով խնամք)

8) Փորձարկման իրականացման ընթացքը և ձևը

i) Փորձնական խտացման աշխատանքները պետք է իրականացվեն՝ հաշվի առնելով գրունտացեմենտի հատկությունները, որի խտացված վիճակում խտության վրա կարծես ազդում է խառնելուց հետո անցած ժամանակը և որի ջրաթափանցության գործակիցը կարող է զգալի ազդեցություն կրել արևի և քամու կողմից չորացման արդյունքում:

ii) Շերտերի խտացման ավարտից անմիջապես հետո շերտերի մակարևույթը պետք է ծածկվի գրունտով և վրան ջուր ցանվի:

iii) Խնամքի 7 օրվա ընթացքում և 28 օրվա ընթացքում, խտացված գրունտացեմենտի շերտից նմուշառում պետք է իրականացվի՝ օգտագործելով միջուկահան սարք: Լաբորատորիայում նմուշների նկատմամբ պետք է իրականացվեն հետևյալ թեստերը՝ հետևյալ հերթականությամբ՝ խտացման թեստ, ջրի նվազող մակարդակով ջրաթափանցության թեստ և միառանցք սեղմման թեստ:

9) Թեստերի արդյունքների գնահատում

Գրունտացեմենտի ջրաթափանցության գործակիցը պետք է լինի $n \times 10^{-7}$ սմ/վ - $n \times 10^{-8}$ սմ/վ:

(3) Կրճատված նախնական ջրի լցման թեստ (3 վայր)

1) Նպատակը

Նպատակն է ստուգել «գրունտացեմենտի երկու շերտերի միջև տեղադրված բենտոնիտի գորգ» եղանակի արդյունավետությունը՝ կառուցելով զգալի չափի երեք (3) լճակ:

2) Փորձարկման ընթացքն ու ձևը

i) Լճակների մակերևույթը պետք է ենթարկվի ձևի որոշման և խտացման աշխատանքների:

ii) Այս մակերևույթի վրա պետք է հաջորդաբար իրականացվի գրունտացեմենտի հիմքի շերտի փռում ու խտացում, բենտոնիտի գորգի փռում և գրունտացեմենտի վերին շերտի փռում ու խտացում: Գրունտացեմենտի շերտի խտացման աշխատանքը պետք է իրականացվի փորձնական խտացման միջոցով որոշված եղանակով:

iii) Փորձնական խտացման թեստի միջոցով ընտրված խնամքի աշխատանքները պետք է

իրականացվեն խտացումից փոքր ժամանակ անց:

vi) Հատակին յուրաքանչյուր 40մ մեկ պետք է տեղադրվի հանգույց: Հանգույցները լցնելու համար նախատեսվում է օգտագործել էլաստիտ:

v) Խնամքի 28 օրվա ընթացքում պետք է խտացված գրունտացեմենտի շերտից միջուկահանի միջոցով իրականացվի նմուշառում: Լաբորատորիայում հետևյալ հերթականությամբ պետք է իրականացվի նմուշների խտության թեստ, ջրի նվազող մակարդակով ջրաթափանցության թեստ և անսահմանափակ սեղմման թեստ: Նմուշառման կետերի քանակը հետևյալն է՝ 1 նմուշառման կետ գրունտացեմենտի մակերևույթի յուրաքանչյուր 600 մ²-ի համար: Յուրաքանչյուր նմուշառման կետից պետք է վերցվի երեք տեսակի նմուշ, հետևյալ կերպ.

Առաջին՝ վերին շերտից

Երկրորդ՝ բենտոնիտի գորգ պարունակող մասից

Երրորդ՝ ստորին շերտից:

vi) Նմուշառում իրականացնելու ավարտից հետո միջուկահանի միջոցով հորատված փոսերը պետք է լցնել բենտոնիտի փոշով և իրականացնել գրունտացեմենտի խտացում:

vii) Ջուրը պետք է վերցվի Արգնի-Շամիրամ ջրանցքից և ամբարվի լճակում: Լճակում ջրի խորությունը պետք է գրանցվի ջրի ճնշման ավտոմատ չափիչի միջոցով, որին զուգահեռ պետք է գրանցել նաև գոլորշիացման քանակը: Այս պայմանները պետք է պահպանվեն երկու ամիս կամ ավելի:

viii) Երկու (2) կամ ավել ամիս հետո լճակից պետք է իրականացվի ջրահեռացում, իսկ գրունտացեմենտի շերտի մակերևույթը պետք է ենթարկվի արևի ճառագայթների ազդեցությանը՝ ստուգելու համար, թե արդյոք ք մակերևույթին ճաքեր առաջանում են, թե ոչ:

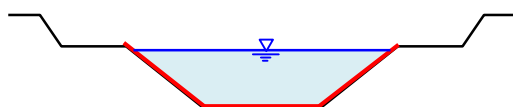
3) Շինարարության արդյունքների գնահատում

- Գրունտացեմենտի ջրաթափանցության գործակիցը պետք է լինի $n \times 10^{-7}$ սմ/վ - $n \times 10^{-8}$ սմ/վ:

- Հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքի ջրաթափանցության գործակիցը պետք է բավարարից փոքր լինի:

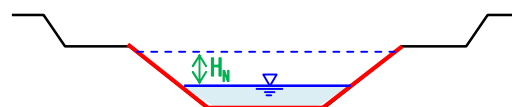
Հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքների ջրաթափանցության գործակիցը գնահատելու միջոց

(1) Հենց լցնելուց հետո

Հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքներ

(2) N օր հետո

Հակաինֆիլտրացիոն աշխատանքներ

$$Q_N = A_{H/2} \times (H_N - E_N) = k \frac{h_{H/2}}{b} \times P_{H/2} \times N \times 864$$

$$k = \frac{A_{H/2} \times (H_N - E_N)}{\frac{h_{H/2}}{b} \times P_{H/2} \times N \times 864}$$

Որտեղ՝

- Q_N : Արտահոսքի ծավալը N օրվա ընթացքում (m^3)
 $A_{H/2}$: Ջրի մակերեսը օրիգինալից H/2-ով ներքևում գտնվող մակարդակի վրա (m^2)
 H_N : Ջրի մակարդակի իջնելու խորությունը N օրվա ընթացքում (մ)
 E_N : Գոլորշիացում N օրվա ընթացքում (մ)
 k : Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների ջրաթափանցության գործակից (սմ/վ)
 $h_{H/2}$: Ջրի միջին խորությունը օրիգինալից H/2-ով ներքևում գտնվող մակարդակի վրա (մ)
 b : Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների հզորությունը (Մ)
 $P_{H/2}$: Թրջված պարագիծ օրիգինալից H/2-ով ներքևում գտնվող մակարդակի վրա (m^2)

(գ) Միջոցներ այն դեպքում, եթե արտահոսքի ծավալը գերազանցի թույլատրելի արժեքը շահագործման ընթացքում

Նույնիսկ եթե բոլոր հակամիջոցները իրականացվեն, ռիսկերը չեն կարող ամբողջությամբ վերացվել: Այդ պատճառով պահանջվում է սպասարկում այն նախապայմանով, որ այնուամենայնիվ կա թույլատրելի արժեքը գերազանցող արտահոսքի հնարավորություն:

i) Անբնական արտահոսքի ծավալը գրանցելու միջոցներ

Աղյուսակ 6-5-4.9-ի միջոցները կարող են համարվել անբնական արտահոսքի ծավալը գրանցելու միջոցներ: Այնուամենայնիվ, ոչինչ չի կարող գրանցել արտահոսքի ճշգրիտ ծավալը:

Աղյուսակ 6-5-4.10 Արտահոսքի ծավալը գրանցելու միջոցներ

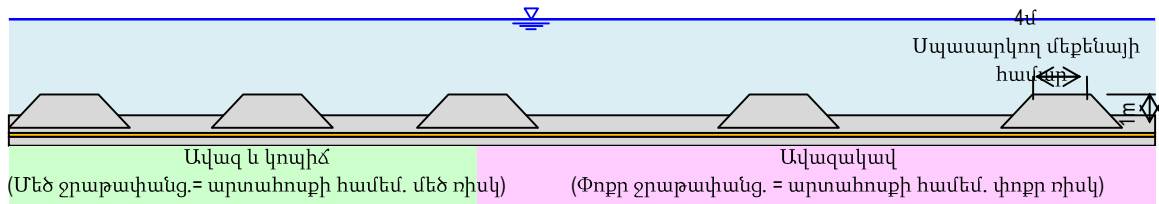
Միջոց	Գնահատում
Դիտարկել ջրի ճնշման տատանումը հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների հետևի կողմում ծակոտինային ճնշման չափիչով	Դժվար է դիտարկել ջրի ճնշման տատանումը հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների ետևում չհագեցած պայմանների պատճառով
Դիտարկել ստորգետնյա ջրերի մակարդակի տատանումը մոնիտորինգի հորերի միջոցով	Գրունտային ջրերի մակարդակի տատանումը համարվում է շատ փոքր, և երբեմն դժվար է դատել, թե արդյոք այդ տատանման պատճառը ջրամբարից արտահոսքն է, թե այլ գործոններ, ինչպես օրինակ լանջերից հոսող ջուրը, արտահոսքը ջրանցքից, և այլն:
Հաշվարկել արտահոսքի ծավալը ջրթողի ծավալի բացակայով և ջրամբարի ջրի մակարդակի տատանումով	Հաշվարկային սխալը համարվում է մեծ, քանի որ ջրամբարի ծավալը հսկայական է, ջրամբարի ջրի մակարդակի վրա ազդում է գոլորշիացումը, և սենսորի կողմից դիտարկվող ջրի մակարդակի արժեքը ներառում է եզրը:

ii) Անբնական արտահոսքը և դրա պատճառները գրանցելու միջոցներ

Դժվար է անմիջապես որոշել անբնական արտահոսքի վայրը հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների մեծ տարածքի պատճառով՝ մոտ 550հա: Հետևաբար, առաջարկվում է հետևյալ սպասարկումը համեմատաբար մեծ արտահոսք ունեցող տարածքը գտնելու և մեկը մյուսի հետևից վերանորոգելու համար:

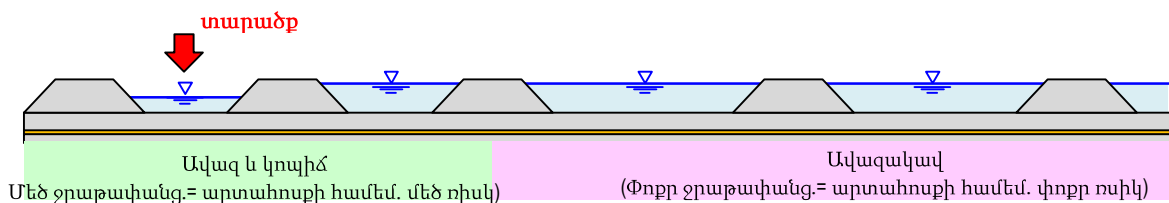
I) Հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների տարածքի բաժանումը բլոկերի 1մ բարձրություն ունեցող փոքր գրունտացեմենտից պատվարի միջոցով

Ավազա-կոպձային հիմքով բլոկի տարածքը (արտահոսքը համեմատաբար մեծ է) ավելի փոքր է, քան ավազակավային հիմքովինը (արտահոսքի ռիսկը համեմատաբար փոքր է):

II) Ոռոգման սեզոնից հետո ջրի մակարդակի տպավորիչ իջնելու տարածք

Ջրի մակարդակի տպավորիչ իջնելու

III) Ջրի մակարդակի տպավորիչ իջնելու տարածքի բաժանում ավելի փոքր տարածքի (եթե կարիք լինի)

V) Դաշտային ուսումնասիրությունն արտահոսքի պատճառը հասկանալու համար և միջոցառումների իրականացումն արտահոսքը պակասեցնելու համար (հիմնված պատճառի վրա):

6-5-5 Պատվարի մարմնի հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքներ

Պատվարի մարմնի հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքների համար անջրաթափանց միջուկի եղանակը պետք է կիրառվի հետևյալ պատճառներով՝

Գրունտացեմենտի երկու շերտերի միջև բենտոնիտի գորգի մեթոդի կիրառումը՝ որպես պատվարի մարմնի հակահինֆիլտրացիոն աշխատանք, ավելի արդյունավետ և տնտեսապես շահավետ կլինի, քան սովորական անջրաթափանց միջուկի եղանակի կիրառումը: Կարելի է ասել, որ ներդրված բենտոնիտի գորգով գրունտացեմենտը բարակ է, բարձր արդյունավետություն ունի և տնտեսապես շահավետ է: Մյուս կողմից, սովորական անջրաթափանց միջուկը հաստ է, ոչ այդքան արդյունավետ և ավելի քիչ շահավետ: Խնդիրը կայանում է նրանում, թե անվտանգության տեսանկյունից որն է ավելի լավը:

Սովորական անջրաթափանց միջուկը ավելի լավ տարբերակ է՝ նույնիսկ հաշվի առնելով դրա ավելի քիչ շահավետ լինելը: «Բարակ, բարձր արդյունավետություն ունեցողը» վնասի նկատմամբ փխրուն է: Մյուս կողմից, «հաստ, ցածր արդյունավետություն ունեցողը» դիմացկուն է վնասի նկատմամբ և կայուն կրիտիկական վիճակում: Նաև կարելի է ասել, որ «անջրաթափանց միջուկի» եղանակով հակահինֆիլտրացիոն աշխատանքը ավելի հուսալի է, քան «գրունտացեմենտի երկու շերտերի միջև բենտոնիտի գորգի» մեթոդը՝ հաշվի առնելով փաստը, որ Հայաստանը սեյսմիկ գոտում գտնվող երկիր է և որ նման երկրներում բետոնապատ քարալիցքային պատվարների կառուցման հազվադեպ փորձ գոյություն ունի:

Թեքված միջուկով պատվարի մարմինը նախագծվելու է հետագա բաժիններում: